

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De invloed van Vluchtelingenwerk op de berichtgeving over Tamilvluchtelingen in de landelijke pers

Veen, Rianne van

Citation

Veen, R. van. (2022). *De invloed van Vluchtelingenwerk op de berichtgeving over Tamilvluchtelingen in de landelijke pers.*

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master thesis in the Leiden University Student Repository](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3279297>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De invloed van Vluchtelingenwerk op de berichtgeving over Tamilvluchtelingen in de landelijke pers

Rianne van Veen
2995174

Master Geschiedenis: Cities, Migration and Global Interdependence
Universiteit Leiden
20 ECTS
Onder begeleiding van Prof. Dr. M.L.J.C. Schrover
14-2-2022

18.582 woorden (exclusief voorblad, inhoudsopgave, voetnoten, bronnen- en literatuurlijst)

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	3
Hoofdstuk 2: Historische context	8
Hoofdstuk 3: Paniek in de pers	11
Hoofdstuk 4: 'Een voorzichtige kentering'	19
Hoofdstuk 5: Niet langer een uitzondering	27
Hoofdstuk 6: Conclusies	35
Bronnenlijst.....	38
Literatuurlijst.....	42

Bron: Sjakkeliën Vollebregt, Demonstratie tegen uitzetting Tamil vluchtelingen op het Binnenhof (25 juni 1985), Collectie Nationaal Archief / Fotocollectie Anefo.

Hoofdstuk 1: Inleiding

“De bel gaat bij het oude pand in de Haagse binnenstad. Voor de deur staan vier Tamils, vluchtelingen uit Sri Lanka. “Vier, weer een taxilading vol”, zegt Lia Oost, medewerkster van de Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland (VVN) zuchtend. Zo zijn bijna alle vijfhonderd Tamilvluchtelingen gearriveerd bij de opvanghuizen van de VVN in Amsterdam en Den Haag”.¹ Op deze manier begon één van de eerste krantenartikelen in de ‘paniek in de pers’ over de Tamilvluchtelingen. In het artikel in het *NRC Handelsblad* werd gesuggereerd dat de Tamils niet om politieke, maar om economische redenen naar Nederland waren gevlucht.² De Tamils werden in de media regelmatig gelukzoekers, goudzoekers en economische vluchtelingen genoemd.³

Halverwege de jaren tachtig kwamen de Tamils naar Nederland. De Tamils vluchtten vanwege toenemende etnische conflicten en onderdrukking in Sri Lanka, eerst naar de Zuid-Indiase staat Tamil Nadu en kort daarna ook naar andere landen. In 1984 en 1985 kwamen de Tamils via Moskou en Oost-Berlijn door het zogenaamde ‘gat in de Berlijnse Muur’ naar West-Europa. De Tamils kregen van de Oost-Duitse autoriteiten een bezoekersvisum voor West-Berlijn en konden vanaf daar verder reizen naar bijvoorbeeld Nederland. Veel Tamils raakten onderweg hun papieren kwijt. Uitzetten naar Oost-Berlijn was niet mogelijk en het verblijf in West-Duitsland was vaak te kort om de Tamils daarheen uit te zetten.⁴ Deze periode wordt door veel onderzoekers gezien als een keerpunt op het gebied van het West-Europese asielbeleid. De plotselinge komst van grote aantallen asielzoekers uit onbekende landen zorgde ervoor dat de Nederlandse overheid en andere West-Europese overheden maatregelen namen om het aantal asielzoekers te beperken.⁵ Ook in de pers was veel aandacht voor de komst van de Tamils. De berichtgeving over de ‘invasie’ van Tamils was hoofdzakelijk negatief. Voor hun komst naar Nederland waren de Tamils nauwelijks bekend bij het Nederlandse publiek. De berichtgeving over de Tamils in de media was daarom erg belangrijk in het vormen van de publieke opinie.⁶

De Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland is een non-gouvernementele organisatie die de belangen van vluchtelingen en asielzoekers in Nederland behartigt. Dit doet Vluchtelingenwerk op individueel niveau door voor vluchtelingen te bemiddelen bij de asielprocedure. Op collectief niveau doet de vereniging dit door het vluchtelingenbeleid te beïnvloeden en door het draagvlak voor vluchtelingen te vergroten.⁷ In deze scriptie onderzoek ik in hoeverre Vluchtelingenwerk erin slaagde dit draagvlak voor de Tamils te vergroten. Aangezien de berichtgeving over de Tamils in de media erg belangrijk was in het vormen van de publieke opinie, is deze scriptie gericht op de invloed die Vluchtelingenwerk had op de berichtgeving over de Tamils. De hoofdvraag voor dit onderzoek luidt: *Heeft Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland de berichtgeving over de Tamils in Nederlandse kranten beïnvloed van najaar 1984 tot en met 1986 en zo ja, hoe en waarom?* Mijn analyse begint op het moment dat de eerste Tamils naar Nederland kwamen en de eerste krantenartikelen over de Tamils in Nederland verschenen en loopt door tot het einde van 1986, toen de belangstelling voor de Tamils was afgenomen en Vluchtelingenwerk niet langer een speciaal voorlichtingsbeleid voor de Tamils voerde.⁸

¹ ‘Tamils in taxiladingen naar Nederlands asieloord’, *NRC Handelsblad* (8-12-1984).

² ‘Tamils in taxiladingen naar Nederlands asieloord’, *NRC Handelsblad* (8-12-1984).

³ Tycho Walaardt, *Geruisloos inwilligen. Argumentatie en speelruimte in de Nederlandse asielprocedure, 1945-1994* (Hilversum 2012) 292.

⁴ Teun A. van Dijk, ‘Semantics of a press panic: the Tamil ‘invasion’’ *European Journal of Communication* 3 (1988) 167-187, aldaar 167; Tycho Walaardt, *Geruisloos inwilligen*, 272.

⁵ Tycho Walaardt, ‘Patience and perseverance. The asylum procedure of Tamils and Iranians in the Netherlands in the mid-1980s’ in *Tijdschrift voor Sociale en Economische geschiedenis* 8:3 (2011) 2-31, aldaar 2; Fleur Barbara Alink, *Crisis als kans? Over de relatie tussen crises en hervormingen in het vreemdelingenbeleid van Nederland en Duitsland* (Amsterdam 2006) 86.

⁶ Teun A. van Dijk, ‘Semantics of a press panic’, 168.

⁷ Teuntje Vosters, *VluchtelingenWerk Nederland: Een studie over 35 jaar beleidsbeïnvloeding* (Research-masterscriptie Geschiedenis, Universiteit Leiden, Leiden 2014).

⁸ Nationaal Archief Den Haag, 2.19.152 archief van de Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland, 1965-1994, [hierna afgekort als Archief VVN], inv.nr. 1198, Evaluatie en toekomstgericht denken m.b.t. Tamil-Voorlichting (6 oktober 1986).

Historiografie

Tot op heden is er weinig onderzoek gedaan naar de invloed die NGOs uitoefenen op het publieke debat. De invloed van NGOs op het bestuur en beleid met betrekking tot migranten is wel onderzocht. Marlou Schrover, Teuntje Vosters en Irial Glynn hebben een artikel geschreven over de veranderende rol die NGOs speelden in het bestuur van migratie. Volgens Schrover, Vosters en Glynn kunnen NGOs drie verschillende vormen van autoriteit (expert, moreel en logistiek) gebruiken om het beleid te beïnvloeden. NGOs gebruiken hun expertise wanneer ze op de hoogte zijn van de wetten en regels en toegang hebben tot statistische gegevens. NGOs hebben morele autoriteit wanneer ze een beroep kunnen doen op hun morele superioriteit (bijvoorbeeld wanneer ze tegen discriminatie vechten, opkomen voor vrouwenrechten of beweren neutraal te zijn). Ten slotte hebben NGOs logistieke autoriteit wanneer ze bewezen hebben snel zaken te kunnen organiseren of mensen te mobiliseren.⁹

Er is wel veel onderzoek gedaan naar publieke debatten over migranten en de manier waarop over migranten wordt geschreven.¹⁰ Ook de berichtgeving over de Tamils is in de jaren tachtig onderzocht door tekstwetenschapper Teun van Dijk. Van Dijk heeft een content- en discoursanalyse gedaan aan de hand van 400 krantenartikelen uit de Volkskrant, het NRC Handelsblad, de Telegraaf, Trouw en Het Parool. Volgens Van Dijk kon de berichtgeving over de Tamilvluchtelingen uit Sri Lanka gezien worden als paniek in de pers, waarbij de dominante consensus ten opzichte van de Tamil-‘invasie’ afwijzend was.¹¹ De paniek van de autoriteiten in Den Haag over de Tamils werd door de pers overgenomen en op deze manier publiek gemaakt.¹² Hoewel Van Dijk in zijn onderzoek ook aandacht geeft aan vluchtelingenorganisaties (Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland) en de positie die zij hebben als woordvoerders van de Tamils in de krantenartikelen, is de invloed van deze organisatie niet de hoofdmoot van zijn analyse. Daarnaast gebruik ik in mijn onderzoek andere bronnen dan Van Dijk. In mijn onderzoek zal ik naast de plaats die Vluchtelingenwerk inneemt in de krantenartikelen ook het archief van de vereniging gebruiken als bron voor hun invloed op dit publieke debat. Hiernaast onderzoek ik hoe de berichtgeving over de Tamils ontwikkelde in drie verschillende periodes, terwijl Van Dijk hierin geen onderscheid maakte.

Historicus Tycho Walaardt heeft de asielprocedure van Tamils en diverse andere vluchtelingengroepen onderzocht. Centraal in zijn onderzoek stond de vraag door wie, hoe en waarom de kansen op asiel op het discursieve niveau werden beïnvloed. Hij onderzocht hierbij aan de hand van een frame-analyse de discussie tussen voor- en tegenstanders van de asielzoekers. Het onderzoek van Walaardt is gericht op het beslissingsproces voor individuele asielaanvragen.¹³ Ook Vluchtelingenwerk wordt in het onderzoek van Walaardt genoemd als een voorpleiter in de asielprocedure van Tamils. Volgens Walaardt was Vluchtelingenwerk de belangrijkste vluchtelingenwerkgroep. Vluchtelingenwerk had volgens Walaardt veel invloed op de gemeentelijke en landelijke politiek. Ook zaten landenrapporten van Vluchtelingenwerk en andere organisaties vaak in persoonsdossiers van asielzoekers. Waar Tycho Walaardt individuele asielaanvragen analyseerde om de argumenten van voor- en tegenstanders in beeld te brengen, zal ik het publieke debat over de Tamils als groep onderzoeken. Hierbij besteed ik aandacht aan overeenkomsten en verschillen tussen het voorlichtingsbeleid van Vluchtelingenwerk en de campagnes van voorpleiters voor de Tamils zoals omschreven in het onderzoek van Walaardt. Door gebruik te maken van het archief van

⁹ Marlou Schrover, Teuntje Vosters, and Irial Glynn, ‘NGOs and West European Migration Governance (1860s until present): Introduction to a Special Issue’, *Journal of migration history* 5 (2019) 189-217.

¹⁰ Marlou Schrover en Willem Schinkel, ‘Introduction: the language of inclusion and exclusion in the context of immigration and integration’ *Ethnic and Racial Studies* 36:7 (2013) 1123-1141; Conny Roggeband en Rens Vliegthart, ‘Divergent framing: the public debate on migration’, *West European Politics* 30:3 (2007) 524-548; Saskia Bonjour and Marlou Schrover, ‘Public Debate and Policy-making on Family Migration in the Netherlands, 1960–1995’, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 41:9 (2015) 1475-1494;

¹¹ Teun A. van Dijk, *The Tamil panic in the press* (Amsterdam 1986); Teun A. van Dijk, ‘Semantics of a press panic, 167-187.

¹² Teun A. van Dijk, *The Tamil panic in the press*, 35-36.

¹³ Tycho Walaardt, *Geruisloos inwilligen. Argumentatie en speelruimte in de Nederlandse asielprocedure 1945-1994* (Hilversum 2012).

Vluchtelingenwerk kan ik onderzoeken waarom en hoe Vluchtelingenwerk ervoor koos om wel of niet publiekelijk de zaak van de Tamils te bepleiten.

Theoretisch kader

In deze sectie draag ik verschillende factoren aan die mogelijk effect hebben gehad op de invloed van Vluchtelingenwerk op het publieke debat over de Tamilvluchtelingen. Ten eerste heeft de groei van het aantal asielzoekers hier mogelijk invloed op gehad. Het aantal asielzoekers steeg van 1.210 in 1982 tot 5.640 in 1985 en 13.460 in 1987. Deze toename zorgde volgens Tycho Walaardt ervoor dat overheidsfunctionarissen zich begonnen af te vragen of deze toename ooit zou stoppen.¹⁴ In 1985 was met name de komst van de Tamils de reden dat het aantal asielzoekers zo was toegenomen ten opzichte van enkele jaren eerder. Een andere factor die hiermee in verband staat is de paniek van de politieke elite zoals omschreven door Teun van Dijk. Deze politieke paniek werd gereproduceerd en gelegitimeerd in de pers.¹⁵ De invloed die de politieke autoriteiten hadden op de berichtgeving over de Tamils heeft mogelijk de invloed van Vluchtelingenwerk op het publieke debat verminderd. De groei van andere groepen asielzoekers zou er daarnaast voor kunnen zorgen dat Vluchtelingenwerk minder tijd kon besteden aan de Tamilpubliciteit.

Daarnaast heeft de economische recessie van de jaren tachtig mogelijk de invloed van Vluchtelingenwerk op het Tamildebat beperkt. Volgens Schrover, Vosters en Glynn leidde deze recessie tot strenger migratiebeleid en illegalisatie van migratie naar West-Europa.¹⁶ Volgens Walaardt werd door de groei van het aantal asielzoekers ook een toename in de kosten voor de autoriteiten verwacht tijdens deze economische recessie. Ook ontstond de angst dat frauduleuze asielaanvragers gebruik wilden maken van de Europese sociale stelsels.¹⁷ Mogelijk kon Vluchtelingenwerk door deze economische recessie en angst voor misbruik van het sociale stelsel minder invloed uitoefenen op het publieke debat. De invloed van Vluchtelingenwerk zou dan, wanneer het zou gaan over de kosten van de (opvang van) Tamils, afnemen.

Een factor die juist de invloed van Vluchtelingenwerk op het publieke debat positief zou kunnen beïnvloeden is de institutionele crisis zoals omschreven door Fleur Alink. De groei van het aantal asielzoekers leidde tot problemen in de opvang en overbelasting van de verschillende instanties die bij de asielprocedure betrokken waren. Een gebrek aan vertrouwen in het opvangbeleid zorgde ervoor dat de Tweede Kamer, steden, Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) vroegen om maatregelen en hervormingen.¹⁸ Dit gebrek aan vertrouwen en de vraag om verandering zouden ervoor kunnen zorgen dat Vluchtelingenwerk meer invloed had op het publieke debat.

Ook de verschillende vormen van autoriteit zoals omschreven door Schrover, Vosters en Glynn zouden de invloed van Vluchtelingenwerk kunnen vergroten. De invloed van Vluchtelingenwerk op het publieke debat zou toenemen wanneer zij expertise, logistieke of morele autoriteit bezat.

Ten slotte heeft berichtgeving over de situatie in Sri Lanka mogelijk een effect gehad op de invloed die Vluchtelingenwerk kon uitoefenen op het publieke debat. Berichtgeving over schendingen van mensenrechten in Sri Lanka zouden hierbij een positief effect kunnen hebben op de invloed van Vluchtelingenwerk, omdat deze berichten hun boodschap dat de Tamils niet teruggestuurd mochten worden ondersteunen. Artikelen waarbij het beeld werd geschetst dat Sri Lanka helemaal niet zo onveilig was, zouden daarentegen het tegenovergestelde effect kunnen hebben. Ook berichtgeving over de Tamil Tijgers, een gewelddadige onafhankelijkheidsbeweging van de Tamils, zou de invloed van Vluchtelingenwerk negatief kunnen beïnvloeden als de Tamils in Nederland met deze organisatie zouden worden geassocieerd.

Materiaal en methoden

Dit onderzoek bestaat uit een discoursanalyse van krantenartikelen een analyse van de invloed van Vluchtelingenwerk op dit discours. In dit onderzoek analyseer ik artikelen uit vier nationale kranten: Het *NRC Handelsblad*, *Trouw*, *De Volkskrant* en *De Telegraaf*. Het *NRC Handelsblad* valt te categoriseren als een liberale

¹⁴ Tycho Walaardt, 'Patience and perseverance', 3.

¹⁵ Teun A. van Dijk, *The Tamil panic in the press*, 36-36.

¹⁶ Schrover, Vosters en Glynn, 'NGOs and West European migration governance', 210.

¹⁷ Walaardt, 'Patience and perseverance', 4.

¹⁸ Alink, *Crisis als kans?*, 86-89.

kwaliteitskrant.¹⁹ *Trouw* is van oorsprong een protestantse verzetskrant. Voortkomend uit deze traditie besteedt de kwaliteitskrant in zijn berichtgeving in het bijzonder aandacht aan thema's zoals democratie, duurzaamheid, alle vormen van religie, filosofie en levensbeschouwing.²⁰ *De Volkskrant* is een kwaliteitskrant gericht op een jonger en progressief publiek. *De Telegraaf* is een populaire krant, gericht op een rechts publiek.²¹

De krantenartikelen worden geanalyseerd aan de hand van de discourtstheorie van Marlou Schrover en Willem Schinkel zoals deze is omschreven in hun artikel 'Introduction: the language of inclusion and exclusion in the context of immigration and integration'. Volgens Schrover en Schinkel zijn discoursen over migranten gericht op problemen. Dit kunnen problemen zijn die migranten creëren, of problemen die migranten hebben.²² Problematiseren is volgens Schrover en Schinkel een proces, waarbij actoren een situatie analyseren, het definiëren als een probleem, het uitbreiden door er andere kwesties aan te koppelen of door het aantal betrokkenen of de kosten te overdrijven en ten slotte een oplossing voorstellen. Het problematiseren van migranten bestaat uit zes fases: definiëren, claimen, legitimeren, uitbreiden, sensationiseren en ten slotte suggereren door middel van metaforen.²³ In de vierde fase, uitbreiden, worden volgens Schrover en Schinkel frames en topoi gebruikt. Frames zijn reeksen van beweringen, onderwerpen of thema's die op een min of meer coherente manier aan elkaar geregen zijn, waarbij sommige kenmerken van de werkelijkheid worden benadrukt en andere kenmerken worden verdoezeld om een consistent verhaal te vertellen over problemen, oorzaken, morele implicaties en oplossingen. Een topos, enigszins vergelijkbaar met een frame, is een algemeen principe dat gebruikt kan worden om een argument te ondersteunen zonder het argument te vormen. In de problematisering van migranten worden vier verschillende topoi gebruikt: economisch, humanitair, gevaar en cultureel.²⁴ In mijn analyse van de krantenartikelen zal ik onderzoeken hoe de Tamils in de artikelen geproblematiseerd werden volgens de fases van Schrover en Schinkel. Ik zal hierbij in het bijzonder aandacht geven de rol die Vluchtelingenwerk in dit proces speelde.

Vervolgens richt ik mijn onderzoek op de vragen of, hoe en waarom Vluchtelingenwerk dit publieke debat beïnvloedde. Zoals eerder aangegeven is er weinig onderzoek gedaan naar de invloed van NGOs op het publieke debat. Voor mijn methode heb ik daarom gekeken naar de literatuur over beleidsbeïnvloeding door NGOs. In deze literatuur worden verschillende maatstaven gegeven om de invloed van NGOs te meten. Volgens Schrover, Vosters en Glynn hebben NGOs meetbare invloed op migratiebeleid wanneer ze een rol krijgen bij onderhandelingen, advies geven, verdragen (mede) opstellen en wanneer anderen gebruik maken van hun contacten, netwerk, statistieken en expertise. Hun invloed wordt duidelijk wanneer hun ideeën, concepten en voorstellen opgenomen worden in conventies en richtlijnen, wanneer hun eisen, argumenten, strategieën en voorbeelden worden overgenomen en gereproduceerd door anderen en wanneer hun voorstellen worden opgenomen in de wet. NGOs oefenen invloed uit wanneer ze sociale en politieke overeenkomsten organiseren: publiekseducatie, empowerment, netwerken opstellen en afspraken monitoren.²⁵ Volgens Christine Mahoney is de invloed van belangengroepen meetbaar wanneer de doelstellingen van de belangengroep met de uitkomsten vergeleken worden.²⁶

In mijn onderzoek over de invloed van Vluchtelingenwerk op de pers heb ik deze maatstaven vertaald naar indicatoren voor invloed op de pers. Met deze indicatoren vul ik een gat op in de literatuur. Vluchtelingenwerk heeft invloed op de pers wanneer zij aan het woord komt in de kranten, wanneer zij journalisten adviseert, artikelen publiceert en wanneer journalisten gebruik maken van de contacten, netwerken, statistieken en expertise van de vereniging. De invloed van de vereniging wordt duidelijk wanneer

¹⁹ <https://www.nrc.nl/de-geschiedenis-van-nrc/>

²⁰ <https://www.trouw.nl/nieuws/over-ons~b7aea298/>

²¹ Van Dijk, *The Tamil panic in the press*, 7.

²² Schrover en Schinkel, 'Introduction: the language of inclusion and exclusion', 1126.

²³ Schrover en Schinkel, 'Introduction: the language of inclusion and exclusion', 1126.

²⁴ Schrover en Schinkel, 'The language of inclusion and exclusion', 1129-1130.

²⁵ Schrover, Vosters & Glynn, 'NGOs and West European migration governance', 195.

²⁶ Christine Mahoney, 'Lobbying success in the United States and the European Union', *Journal of public policy* 27:1 (2007)35-56, aldaar 37.

haar ideeën, concepten en voorstellen worden overgenomen door anderen in de pers. Daarnaast zie ik ook het behalen van haar doelstellingen als een maatstaf voor invloed.

Om dit te onderzoeken maak ik gebruik van het archief van de Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland. Dit archief bestaat uit materiaal van de Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland en haar voorgangers van 1965 tot 1994.²⁷ Mijn onderzoeksperiode is in zijn geheel terug te vinden in het archief. Het archief bestaat uit vergaderstukken, correspondentie, stukken betreffende de organisatie, financiën, personeel, buitenlandse betrekkingen en projecten. Daarnaast zijn er archiefstukken van verschillende afdelingen en vakgroepen, bureaus en commissies. Voor mijn onderzoek heb ik archiefstukken van de afdeling Voorlichting gebruikt. Deze afdeling was verantwoordelijk voor de publieks- en persvoorlichting van de vereniging. De archiefstukken van deze afdeling zijn goed te gebruiken voor mijn onderzoek. De afdeling Voorlichting had in haar interne communicatie op verschillende momenten doelstellingen geformuleerd voor de Tamilpubliciteit en hierop gereflecteerd. Deze documenten waren niet bedoeld voor publicatie, maar bijvoorbeeld om beleid te formuleren voor de pers- en publieksvoorlichting. Ze zijn daarom betrouwbare bronnen om te achterhalen wat de doelen van Vluchtelingenwerk waren voor de Tamilpubliciteit en hoe Vluchtelingenwerk over haar eigen invloed dacht. Ook correspondentie tussen journalisten en Vluchtelingenwerk over de Tamils is in dit deel van het archief bewaard gebleven. Een nadeel van werken met het archief is dat mondeling contact met journalisten mogelijk niet altijd genoteerd werd, waardoor de invloed van Vluchtelingenwerk onderschat kan worden.

²⁷ Nationaal Archief Den Haag, 2.19.152 archief van de Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland, 1965-1994.

Hoofdstuk 2: Historische context

In dit hoofdstuk worden eerst kort de achtergrond van het conflict in Sri Lanka en de maatschappelijke en politieke context in Nederland geschetst. Hierna worden het Nederlandse asielbeleid en de rol die Vluchtelingenwerk en haar voorgangers hierin speelden omschreven.

Na de onafhankelijkheid van Sri Lanka namen de spanningen tussen de boeddhistische Singalese meerderheid en de Tamilminderheid toe. In het begin van de jaren tachtig domineerde het Singalees-Boeddhistische nationalisme de politiek op Sri Lanka. Singalees werd als enige nationale taal erkend, de Tamils werden beperkt toegelaten tot de universiteiten en het boeddhisme was de staatsgodsdienst van het land. Ook werden politieke Tamilpartijen niet toegelaten tot de regering. Uit onvrede met de achtergestelde positie nam de roep om een eigen Tamilstaat in het noorden en oosten van Sri Lanka toe. De Tamils hadden politieke partijen, maar er waren ook gewelddadige onafhankelijkheidsbewegingen waarvan de LTTE (Liberation Tigers of Tamil Eelam), ook wel Tamil Tijgers genoemd, de bekendste was. In 1983 escaleerde het etnische conflict nadat de Tamil Tijgers dertien Sri Lankaanse soldaten doodde in een hinderlaag. Hierop volgden onlusten waarbij veel Tamils werden vermoord, onder andere in de hoofdstad Colombo. Het geweld escaleerde naar wat sommige auteurs een burgeroorlog noemden. De *Prevention of Terrorism Act* werd geïntroduceerd door de Singalese regering. Deze wet maakte willekeurige en langdurige detentie van Tamils mogelijk.²⁸ Na de escalatie in 1983 vluchtten veel Tamils uit Sri Lanka. Het overgrote deel ging naar de deelstaat Tamil Nadu in India, een kleiner deel vluchtte naar Europa, Noord-Amerika en Australië.²⁹

De Tamils kwamen naar Nederland ten tijde van een economische recessie en grote werkloosheid. In het begin van de jaren tachtig was 13,5 procent van de Nederlandse bevolking werkloos.³⁰ Mede door deze economische recessie was Nederland onverdraagzamer geworden voor migranten, met name tegenover Marokkaanse en Turkse gastarbeiders en hun gezinnen. Veel gastarbeiders waren werkloos of arbeidsongeschikt geworden, waardoor onder sommige mensen met een Nederlandse achtergrond het idee ontstond dat migranten te veel profiteerden van westerse welvaart.³¹ Toen de Tamils naar Nederland kwamen werd de centrumrechtse regering gevormd door het CDA en de VVD onder leiding van premier Lubbers. Onder christendemocraat Lubbers werd over de hele linie bezuinigd op de overheidsuitgaven.³² De Centruumpartij, een extreemrechtse anti-immigratiepartij, kreeg voor het eerst een zetel in de Tweede Kamer in 1982, maar bleef marginaal en niet geaccepteerd door de mainstream politiek en media.³³

Toen de Tamils in 1984 en 1985 naar Nederland kwamen was de Koude Oorlog nog niet voorbij. De Tamils waren echter geen Koude Oorlog-vluchtelingen. Ze behoorden tot wat verschillende auteurs 'nieuwe vluchtelingen' noemen. Deze 'nieuwe vluchtelingen' vluchtten uit andere landen en hadden andere vluchtmotieven dan eerdere vluchtelingen. Vluchtelingen die tijdens de Koude Oorlog vanuit het communistische Oost-Europa naar Nederland vluchtten, werden vaak met sympathie ontvangen. De vluchtmotieven van de 'nieuwe vluchtelingen' waren moeilijker te begrijpen voor de Nederlandse bevolking.³⁴ Voor de Tamils waren al andere groepen asielzoekers en vluchtelingen uit niet-communistische en niet-Europese landen naar Nederland gekomen. Tussen 1968 en 1973 vroegen 584 Portugese mannen asiel aan, zij vluchtten om dienstplicht in de koloniale oorlogen in Mozambique en Angola te ontlopen. In de jaren zeventig kwamen duizenden Chileense en Vietnamese vluchtelingen naar Nederland.³⁵

²⁸ Walaardt, 'Patience and perseverance', 11; Walaardt, *Geruisloos inwilligen*, 270-272; Damaris Lüthi, 'Sri Lanka-Tamilen in West- und Mitteleuropa seit den 1980er Jahren' (Beispiel Schweiz)', in: J. Bade, P.C. Emmer, L. Lucassen and J. Oltmer eds., *Enzyklopädie Migration in Europe. Vom 17. Jahrhundert bis zur Gegenwart* (Paderborn 2007) 1011-1015.

²⁹ Damaris Lüthi, 'Sri Lanka-Tamilen in West- und Mitteleuropa seit den 1980er Jahren'.

³⁰ James Kennedy, *A Concise history of the Netherlands* (Cambridge 2007) 421-425.

³¹ Herman Obdeijn en Marlou Schrover, *Komen en gaan*, 302.

³² James Kennedy, *A concise history of the Netherlands*, 430.

³³ Ibidem, 421.

³⁴ Walaardt, 'Patience and perseverance', 2; Herman Obdeijn en Marlou Schrover, *Komen en gaan. Immigratie en emigratie in Nederland vanaf 1550* (Amsterdam 2008) 309-310.

³⁵ Walaardt, 'Patience and perseverance', 6.

In de jaren tachtig nam het aantal asielzoekers toe. De toename in asielzoekers kon enerzijds verklaard worden door een hoger aantal vluchtelingen wereldwijd en betere transport- en communicatiemogelijkheden. Ook hadden migranten weinig andere mogelijkheden nadat de rekrutering voor gastarbeiders was gestopt.³⁶ Door de sterke toename vroegen overheidsfunctionarissen zich af of de groei ooit zou stoppen en werden restrictieve maatregelen ingevoerd.³⁷ Tycho Walaardt onderscheidde vier typen maatregelen die de overheid nam om de aantallen asielzoekers terug te dringen. Ten eerste wilde de overheid uitzettingsbeslissingen van uitgeprocedeerde asielzoekers uitvoeren. In de praktijk bleek deze maatregel moeilijk uit te voeren. Bij het uitwijzen van uitgeprocedeerde Tamils was de mening van het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN belangrijk. Het Commissariaat vond het onverantwoord om jonge mannen terug te sturen naar Sri Lanka en stemde daarom vrijwel nooit in met de repatriëring van een Tamil. Een tweede maatregel was de detentie van asielzoekers uit vrees dat zij anders in de illegaliteit zouden verdwijnen. Ten derde werden asielzoekers gehuisvest in pensions om integratie te voorkomen. De Tamils waren de eerste asielzoekers die in pensions werden gehuisvest. Ten slotte nam de overheid maatregelen om te voorkomen dat asielzoekers Nederland wisten te bereiken. Ze stelde visumplichten in, de grensbewaking werd strenger en luchtvaartmaatschappijen waren verplicht om vreemdelingen terug te brengen. Zo werden Tamils bij verscherpte grenscontroles teruggestuurd naar West-Duitsland.³⁸

Het Vluchtelingenverdrag van 1951 vormt de basis van het vluchtelingenbeleid in Nederland.³⁹ Volgens dit verdrag is een vluchteling een persoon die uit gegronde vrees voor vervolging vanwege zijn ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging zich bevindt buiten het land waarvan hij de nationaliteit bezit, en die de bescherming van dat land niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil invoeren.⁴⁰ Asielzoekers die aan de criteria van het Vluchtelingenverdrag voldeden, kregen een vluchtelingenstatus, ook wel A-status genoemd. In Frankrijk kreeg 42 procent van de Tamils de vluchtelingenstatus, in het Verenigd Koninkrijk was dit 62 procent. In Zwitserland en Nederland kreeg slechts 3 procent van de Tamils een vluchtelingenstatus. In deze twee landen kregen veel Tamils een status op humanitaire gronden, ook wel een B-status genoemd, die niet bestond in het VK en Frankrijk. Statushouders van de B-status voerden zwaarwegende humanitaire redenen aan waarom ze niet terug konden keren naar hun land van herkomst. De B-status was minder gunstig voor de houders dan de A-status: ze hadden niet automatisch recht op een studiebeurs, familiehereniging en een vluchtelingenpaspoort. Asielzoekers bleven daarom procederen in de hoop om een betere status te krijgen.⁴¹

De Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland werd in oktober 1979 opgericht vanuit verschillende organisaties die zich bezighielden met de hulp aan vluchtelingen. Deze organisaties gingen op verzoek van het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (CRM) samen met het Nederlands Centrum voor Buitenlanders samenwerken om de opvang voor Chileense vluchtelingen te organiseren.⁴² Direct na haar oprichting verzorgde Vluchtelingenwerk in samenwerking met de Nederlandse overheid de opvang van ongeveer 6000 uitgenodigde Vietnamese vluchtelingen.⁴³ Het particuliere initiatief speelde in de naoorlogse periode een belangrijke rol bij de financiering en de opvang van vluchtelingen. Deze rol werd steeds kleiner. In de loop van de jaren zeventig werd de financiering voor de opvang van vluchtelingen volledig overgenomen door het ministerie van CRM. De opvang van uitgenodigde vluchtelingen werd in zijn geheel de verantwoordelijkheid van CRM nadat Vluchtelingenwerk in 1981 deze verantwoordelijkheid wegens problemen met de huisvesting van Vietnamese vluchtelingen teruggaf aan het ministerie.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem, 3.

³⁸ Walaardt, *Geruisloos inwilligen*, 253.

³⁹ Obdeijn en Schrover, *Komen en gaan*, 311-312.

⁴⁰ Tycho Walaardt, 'From heroes to vulnerable victims: labelling Christian Turks as genuine refugees in the 1970s', *Ethnic and racial studies* 36:7 (2013) 1191-1218, aldaar 1202-1203.

⁴¹ Tycho Walaardt, 'Patience and perseverance', 7.

⁴² Jan Willem ten Doesschate, *Asielbeleid en belangen*, 196-198.

⁴³ Teuntje Vosters, *VluchtelingenWerk Nederland: Een studie over 35 jaar beleidsbeïnvloeding* (Research-masterscriptie Geschiedenis, Universiteit Leiden, Leiden 2014), 19.

Asielzoekers en individuele vluchtelingen die op eigen initiatief naar Nederland kwamen waren zelf verantwoordelijk voor hun huisvesting en werden hierin ondersteund door Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland. Asielzoekers konden een vergunning tot verblijf (vtv) aanvragen bij de vreemdelingenpolitie en hadden daarna recht op een uitkering.⁴⁴ Vluchtelingenwerk ging zich nadat ze de verantwoordelijkheid voor de opvang van uitgenodigde vluchtelingen had teruggegeven meer richten op beleidsbeïnvloeding en het vergroten van het draagvlak voor vluchtelingen.⁴⁵

De Tamils kwamen dus naar Nederland op het moment dat het asielbeleid strenger werd en Nederland minder verdraagzaam werd voor migranten. De Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland ging zich juist in deze periode meer richten op het beïnvloeden van het asielbeleid en het vergroten van het draagvlak voor Vluchtelingen. In de volgende hoofdstukken wordt geanalyseerd hoe Vluchtelingenwerk het draagvlak voor de Tamils wilde vergroten door de pers te beïnvloeden.

⁴⁴ Jan Willem ten Doesschate, *Asielbeleid en belangen*, 200; Philip Muus, 'Shifting borders: the inclusion and exclusion of refugees and asylum seekers in the Netherlands' in: Idem, *Exclusion and inclusion of refugees in contemporary Europe* (Utrecht 1997), 78-95, aldaar 81.

⁴⁵ Teuntje Vosters, *VluchtelingenWerk Nederland: Een studie over 35 jaar beleidsbeïnvloeding* (Research-masterscriptie Geschiedenis, Universiteit Leiden, Leiden 2014), 19-22.

Hoofdstuk 3: Paniek in de pers

De berichtgeving over de Tamils begon in Nederland in het najaar van 1984. In deze eerste periode stond eerst de komst van de Tamils naar Nederland centraal. Later werd geschreven over de problemen in de opvang van de Tamils in met name Amsterdam en Den Haag. Daarnaast waren gedurende de hele periode de vluchtmotieven van de Tamils een belangrijk onderwerp. Deze periode is door Van Dijk omschreven als ‘paniek in de pers’. De veelvuldigheid, het formaat, de onderwerpen en stijl van persberichten reproduceerden en benadrukten volgens Van Dijk het beleid en de beslissingen van de overheid. Tegelijkertijd werd voornamelijk aandacht besteed aan de negatieve aspecten van de Tamilmigratie en het verblijf van de Tamils.⁴⁶ In dit hoofdstuk onderzoek ik de invloed van Vluchtelingenwerk op de berichtgeving in deze eerste periode.

Vanaf de aankomst van de eerste Tamilvluchtelingen in Nederland werd in de kranten gediscussieerd om wat voor vluchtelingen het ging: economische vluchtelingen of echte vluchtelingen. Volgens Schrover en Schinkel is dit de eerste fase van het problematiseren: definiëren.⁴⁷ In het begin was er ook bij Vluchtelingenwerk onduidelijkheid over de vluchtmotieven van de Tamils. In een artikel in het *NRC Handelsblad* van 8 december 1984 stond dat de organisatie in verlegenheid werd gebracht door een recente televisie-uitzending waarin de suggestie werd gewekt dat de Tamils in Nederland een ‘luilekkerland’ zagen en bij hun onvrijwillige migratie werden geholpen door de VVN. Vluchtelingenwerk gaf aan bang te zijn voor misbruik van het recht op politiek asiel, hoewel onder de Tamils zich ook echte vluchtelingen bevonden. Hierover zei een medewerker: “Maar als je die jonge jongens van 16, 17 jaar ziet met alleen een bundeltje kleren, dan weet je dat het niet om economische motieven gaat”.⁴⁸

Ook werd de Tamilproblematiek uitgebreid met het vermoeden dat een aantal Tamils voor hun reis hadden betaald door als heroïnekoerier dienst te doen. Naast de economische topos die naar voren kwam in de discussie over de economische vluchtmotieven van de Tamils, kwam met de associatie tussen de Tamils en criminaliteit de gevaartopos naar voren in het artikel. De gevaartopos beeldt volgens Schrover en Schinkel migranten af als een bedreiging voor de sociale orde, -cohesie, -soevereiniteit en -veiligheid. Ook werden watermetaforen gebruikt om een gebrek aan controle over de Tamils te suggereren. Vanaf najaar 1984 werd geschreven over een ‘stroom’ vluchtelingen, waarvan het einde nog niet in zicht was.⁴⁹

In januari 1985 begonnen journalisten met het sensationiseren van ‘het probleem’. De grensovergang van de Tamils werd tot een spektakel gemaakt, door te schrijven over de aangescherpte grenscontroles, de aanhoudingen van ‘illegale’ Tamils aan de grens en de mensensmokkelaars die zouden profiteren van de Tamils.⁵⁰ Volgens Schrover en Schinkel wordt door grenspolitie een spektakel geproduceerd waarbij migranten worden uitgesloten. Dit soort spektakels maakt de illegaliteit van migranten zichtbaar en draagt bij aan het feitelijk laten lijken van illegaliteit van migranten door beelden en discursieve formaties te genereren.⁵¹ Ook werd de Tamilproblematiek uitgebreid. In *De Telegraaf* van 10 januari werd geschreven over de problemen met de opvang en de kosten van de Tamils voor Nederland. Volgens de Telegraaf zou naast de sociale uitkering alleen al met het in behandeling nemen van de aanvragen tienduizenden guldens gemoeid zijn.⁵² Hier werd gebruik gemaakt van wat Schrover en Schinkel de ‘numbers-game’ noemen: overdrijving van het aantal betrokken mensen of de kosten.⁵³ De invloed van de economische recessie op het Tamildebat was vanaf deze eerste maanden al merkbaar. Regelmatig werd geschreven over de (verwachte) kosten van de

⁴⁶ Van Dijk, ‘Semantics of a press panic’, 168.

⁴⁷ Schrover en Schinkel, ‘The language of inclusion and exclusion’, 1126-1127.

⁴⁸ ‘Tamils in taxiladingen naar Nederland asieloord’, *NRC Handelsblad* (8-12-1984).

⁴⁹ ‘Tamils in taxiladingen naar Nederland asieloord’, *NRC Handelsblad* (8-12-1984).

⁵⁰ ‘Justitie in de problemen door Tamils’, *De Telegraaf* (10-1-1985); ‘Justitie wijst 4 Tamils uit naar Bondsrepubliek’, *NRC Handelsblad* (10-1-1985); ‘Weer vier Tamils aangehouden’, *Trouw* (10-1-1985).

⁵¹ Schrover en Schinkel, ‘The language of inclusion and exclusion’, 1130-1131.

⁵² ‘Justitie in de problemen door Tamils’, *De Telegraaf* (10-1-1985).

⁵³ Schrover en Schinkel, ‘The language of inclusion and exclusion’, 1130.

Tamils in Nederland. De Tamils die naar Nederland vluchtten waren grotendeels hoogopgeleid.⁵⁴ Het is daarom opvallend dat ondanks de hoge werkloosheidscijfers niet werd gespeculeerd over de mogelijke banen die de Tamils zouden kunnen vervullen.

Op 11 januari 1985 werden 45 Tamils van Schiphol teruggestuurd naar Colombo. Vluchtelingenwerk kwam in een deel van de krantenartikelen hierover aan het woord met kritiek op het terugzenden van de Tamils. Volgens *De Telegraaf*, waarin Vluchtelingenwerk niet aan het woord kwam, was er de laatste jaren een massale trek naar de ontwikkelde landen op gang gekomen van mensen die hun eigen land verlieten voor het Westen om er economisch beter van te worden. Het terugsturen van de Tamils werd in het artikel gelegitimeerd door de economische motieven van de Tamils te benadrukken.⁵⁵ In het *NRC Handelsblad* werd wel een reactie van Vluchtelingenwerk geplaatst. Het terugsturen van de Tamils was volgens VVN de eerste keer sinds de Tweede Wereldoorlog dat vluchtelingen op deze manier zonder pardon werden teruggestuurd. Ook was het terugsturen in strijd met de richtlijnen van het Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN. Volgens Frits Florin ging het niet om economische vluchtelingen maar om echte vluchtelingen. Volgens hem vond een etnische strijd plaats op Sri Lanka waarbij een hele groep werd vervolgd door de etnische meerderheid.⁵⁶ Florin werkte van 1969 tot 1997 in verschillende functies bij Vluchtelingenwerk. Als Coördinator Asielzoekers speelde Florin binnen Vluchtelingenwerk een belangrijke rol wanneer het ging over de Tamils.

In een redactioneel commentaar van *Trouw* werd op het terugsturen van de 45 Tamils naar Sri Lanka gereageerd. Volgens de redactie had de Nederlandse overheid haar gastvrijheid en steun aan internationale afspraken te grabbel gegooid door de Tamils terug te sturen. Nederland hield zich volgens *Trouw* als eerste ondertekenaar van het Vluchtelingenverdrag niet aan het principe van non-refoulement.⁵⁷ Nederland moest volgens de redactie op de hoogte zijn van de gevaarlijke situatie op Sri Lanka voor de Tamils. In hetzelfde artikel kwam echter naar voren dat volgens de redactie zich onder de Tamils die naar Europa kwamen 'natuurlijk' mensen bevonden die economische motieven voor hun vlucht hadden. De komst van de Tamils naar Nederland werd in context geplaatst door de aantallen in Nederland te vergelijken met de veel hogere aantallen Tamils in India.⁵⁸ Of Vluchtelingenwerk de *Trouw*-redactie heeft beïnvloed, is niet met zekerheid te zeggen. De argumenten die in het redactionele commentaar naar voren kwamen, kwamen wel overeen met de argumenten van Vluchtelingenwerk in het *NRC*-artikel.

Hoewel Vluchtelingenwerk regelmatig aan het woord kwam, wat wijst op invloed op het publieke debat, was de boodschap van Vluchtelingenwerk niet altijd eenduidig. Volgens *De Volkskrant* begon ook Vluchtelingenwerk met argwaan naar de Tamils te kijken. De VVN zou bang zijn voor misbruik van de organisatie door economische vluchtelingen. Vluchtelingenwerk was volgens *De Volkskrant* wel tegen hardere maatregelen omdat voorkomen moest worden dat de Tamils die echt voor hun leven te vrezen hadden niet als vluchteling erkend werden.⁵⁹ In *Trouw* werd een dag later in een artikel over de Tamils geschreven over de interne meningsverschillen die bij Vluchtelingenwerk heersten over de vluchtmotieven van de Tamils.⁶⁰ In een evaluatie van de afdeling Voorlichting over de Tamilpubliciteit tot april 1985 werden 'aanzienlijke nuanceverschillen' bij de uitspraken van woordvoerders gezien als een zwaktepunt.⁶¹ In bovenstaande artikelen over de vluchtmotieven van de Tamils komen deze verschillen duidelijk naar voren. Vluchtelingenwerk had op dit moment nog geen beleid geformuleerd voor de Tamilpubliciteit, wat de verschillende opvattingen in de pers kan verklaren.

⁵⁴ Marlou Schrover, 'Why make a difference? Migration policy and making differences between migrant men and women (The Netherlands 1945-2005)' in: Marlou Schrover en Eileen Yeo eds., *Gender, Migration, and the Public Sphere, 1850-2005* (New York 2009).

⁵⁵ 'Verzoeken om asiel verdubbeld', *De Telegraaf* (17-1-1985).

⁵⁶ 'Lucratieve handel in vluchtelingen Tamils, vermoedt ministerie justitie', *NRC Handelsblad* (17-1-1985).

⁵⁷ 'Commentaar', *Trouw* (19-1-1985).

⁵⁸ 'Commentaar', *Trouw* (19-1-1985).

⁵⁹ 'Lucratieve handel vermoed in mensen uit Sri-Lanka. 'Asielzoekende Tamils niet gevlucht'', *De Volkskrant* (17-1-1985).

⁶⁰ 'Nederland stuurt 45 Tamils terug', *Trouw* (17-1-1985).

⁶¹ Archief VVN, inv.nr. 1198, Publiciteitsnota Tamil-problematiek (24-04-1985).

De problemen met de opvang van de Tamils kwamen steeds meer op de voorgrond. Volgens een artikel in *De Volkskrant* van 22 januari was de 'stroom' Tamils nauwelijks op te vangen. Vluchtelingenwerk problematiseerde in dit artikel de opvang van de Tamils. De pensions zaten vol, waardoor de Tamils risico liepen op verloedering en uitbuiting. Door pogingen om heroïne te verkopen onder de Tamils te benoemen werd door Vluchtelingenwerk gebruik gemaakt van de gevaartopos. Vluchtelingenwerk definieerde de Tamils in dit artikel wel als echte vluchtelingen die het slachtoffer dreigden te worden van groepsvervolging. Volgens Vluchtelingenwerk moest de opvang van de Tamils vrijwillig verspreid worden over een aantal provinciesteden. Vluchtelingenwerk uitte kritiek op het terugsturen van de 45 Tamils, het afsluiten van grenzen door middel van een visumplicht en het verplichten van vliegmaatschappijen om alleen mensen uit Sri Lanka mee te nemen die over voldoende geld, een visum en een retourticket hadden. Hierdoor zou het volgens de vereniging onmogelijk worden voor vluchtelingen die per vliegtuig reisden om nog ergens asiel aan te vragen.⁶²

Ook in *Trouw* werd geschreven over de problemen die Vluchtelingenwerk had met de opvang van de Tamils. Vluchtelingenwerk kon de opvang van de Tamils volgens *Trouw* 'absoluut niet aan'.⁶³ De woensdag voor het artikel was geschreven, werden acht brandgevaarlijke en uiterst onhygiënische pensions ontruimd in Amsterdam, waarvan één op de Zeedijk. Op de Zeedijk zouden de Tamils volgens een woordvoerder van een Amsterdams wijkcentrum gemakkelijk slachtoffer kunnen worden van drugshandelaren.⁶⁴

Naast de problemen met de opvang van de Tamils, werd in alle vier de kranten ook regelmatig geschreven over uitzettingen van Tamils naar West-Duitsland, grenscontroles en criminaliteit. De Tamils werden gesensationaliseerd, niet alleen door een spektakel van de grensovergang te maken, maar ook door de overmatige media-aandacht. Zoals omschreven door Teun van Dijk had de reactie van de Nederlandse pers op de komst van de Tamils alle eigenschappen van paniek in de pers. De eerste maanden van 1985 zagen een explosie van media-aandacht voor de Tamils.⁶⁵ Vrijwel elke dag verschenen nieuwe krantenartikelen over de Tamils. In de berichtgeving over de Tamils werd naast de gevaartopos ook de economische topos veel gebruikt, vooral door *De Telegraaf*. Volgens deze krant zouden de Tamils zelfs op grote schaal in verschillende landen politiek asiel aanvragen om zo meer uitkeringen te krijgen.⁶⁶

In maart werden in *De Volkskrant* en *Trouw* de Tamils wel gedefinieerd als echte vluchtelingen. In *De Volkskrant* werd een Britse journalist geïnterviewd over de situatie op Sri Lanka. Volgens deze journalist hadden de Tamils vaak geen andere keuze dan vluchten, voor met name jonge mannen was het leven in steden als Jaffna onmogelijk geworden.⁶⁷ In een *Trouw*-artikel van 15 maart werd ook aandacht besteed aan de vluchtmotieven van de Tamils. Het artikel ging over de omstandigheden van de Tamils in Nederland. De titel van het artikel '*Nederland niet het beloofde paradijs, vinden gevluichte Tamils. Met z'n tienen op één kamer*' suggereerde economische motieven. In de eerste alinea werd echter geschreven over de terreur en angst op Sri Lanka. Volgens Van Dijk is de kop van een artikel het meest prominente stuk van een nieuwsdiscours. De krantenkop beïnvloedt de interpretatie van het krantenartikel en geeft een (subjectieve) samenvatting van de situatie.⁶⁸ De economische vluchtmotieven krijgen hierdoor een belangrijke plaats in het artikel.

De vele berichten over de 'stroom' Tamils werden in *De Volkskrant* gerelativeerd. In een artikel stond dat de meeste Tamils in de buurt van Sri Lanka hun toevlucht zochten door over zee naar India te vluchten. Een vliegticket kostte drie- tot vierduizend gulden, maar een beperkte groep kon dat betalen. Het grootste deel van deze groep zou al weg zijn uit Sri Lanka, de angst dat tienduizend Tamils naar Nederland zouden vliegen was volgens het artikel dus ongegrond.⁶⁹ In dezelfde krant werd een opiniestuk van Frits Florin gepubliceerd. Florin beargumenteerde waarom Nederland zich in moest zetten voor de Tamils. Volgens Florin

⁶² 'Stroom Tamils nauwelijks op te vangen', *De Volkskrant* (22-1-1985).

⁶³ 'Vluchtelingenwerk kan opvang van Tamils absoluut niet aan', *Trouw* (22-2-1985).

⁶⁴ 'Vluchtelingenwerk kan opvang van Tamils absoluut niet aan', *Trouw* (22-2-1985).

⁶⁵ Teun van Dijk, 'semantics of a press panic', 168.

⁶⁶ 'Tamils vragen voor extra uitkering overal asiel aan', *De Telegraaf* (4-3-1985).

⁶⁷ 'Britse journalist: Toestand in noorden eiland zeer alarmerend. "Leger Sri Lanka ziet terrorist in iedere Tamil"', *De Volkskrant* (6-03-1985).

⁶⁸ Van Dijk, 'Semantics of a press panic', 173

⁶⁹ 'Angst voor grote intocht Tamils ongegrond', *De Volkskrant* (16-3-1985).

was het helpen van de Tamils een impliciete demonstratie tegen schending van mensenrechten, had tijdelijke bescherming vaak democratisering als gevolg en had het een humanitaire betekenis: behoud van leven en vrijheid voor de vluchtelingen. Bovendien had het helpen van vluchtelingen een sterke symbolische waarde door de directe betrokkenheid van delen van de Nederlandse bevolking en hadden vluchtelingen soms veel voor Nederland betekend. Florin claimde hier de Tamilproblematiek als een probleem van de Nederlandse samenleving, de tweede fase van problematiseren volgens Schrover en Schinkel. Hij probeerde de morele autoriteit van Vluchtelingenwerk te gebruiken om zo het debat over de Tamils te beïnvloeden. Ook pleitte Florin tegen de opvang van de Tamils naar Duits model met verplichte huisvesting in staatspensions.⁷⁰ Dit opvangmodel, dat in Nederland enkele weken later ingevoerd zou worden met de Regeling tot verzorgd verblijf Tamils (RVVT), werd eind maart en april een van de belangrijkste discussieonderwerpen wat betreft de Tamils.

De nieuwe opvangregeling werd in maart in alle vier de kranten gelegitimeerd. De abnormaliteit en ernst van de situatie in de overvolle en malafide pensions werd benadrukt.⁷¹ Ook werd de nieuwe regeling gelegitimeerd door middel van een humanitair topos. Volgens Schrover en Schinkel wordt de humanitaire topos gebruikt op een vergelijkende manier: landen willen niet beschuldigd worden minder humanitair te zijn dan hun buurlanden, maar ook wil geen land migranten aantrekken met te veel humanitarisme.⁷² Dit topos kwam in alle vier de kranten naar voren, de Tamils zouden vanuit West-Duitsland naar Nederland komen vanwege het aantrekkelijke sociale klimaat. In West-Duitsland was een regeling die vergelijkbaar was met de bed-, bad- en broodregeling.⁷³ In *De Telegraaf* en in *Het NRC Handelsblad* werden daarnaast ook de economische vluchtmotieven van de Tamils benadrukt om de nieuwe regeling te legitimeren. In het *NRC* werd een medewerker van Justitie geciteerd. Volgens deze medewerker was er bij “enkele tientallen procenten” van de Tamils sprake van bedrog. Deze Tamils zouden met economische motieven naar Nederland zijn gekomen. Door middel van watermetaforen werd gesuggereerd dat de ‘stroom’ Tamils ingedamd moest worden.⁷⁴ Daarnaast werd door middel van een ‘numbers-game’ gespeculeerd over de aantallen Tamils en bijbehorende kosten die nog konden komen.⁷⁵ In *De Telegraaf* werd gebruik ook gemaakt van de ‘numbers-game’ en werd door middel van watermetaforen een gebrek aan controle over de Tamils gesuggereerd. In het artikel werd daarnaast veel aandacht besteed aan de bezwaren die de gemeenten Amsterdam en Den Haag hadden voor de financiële aspecten van nieuwe regeling. De bezwaren van Vluchtelingenwerk kwamen niet naar voren.⁷⁶

De bezwaren van Vluchtelingenwerk op de nieuwe regeling kwamen wel in *De Volkskrant*, *Trouw* en het *NRC Handelsblad* naar voren. Meestal kwamen deze bezwaren naar voren in een reactie op het overheidsstandpunt in hetzelfde artikel, in *De Volkskrant* stond een enkele keer de kritiek van Vluchtelingenwerk centraal.⁷⁷ Vluchtelingenwerk had verschillende kritiekpunten op de nieuwe regeling. Het gedwongen karakter van de regeling werd in de drie kranten bekritiseerd. De Tamils die wel goede huisvesting hadden, zouden niet onder de nieuwe regeling moeten vallen.⁷⁸ Daarnaast konden de Tamils met een

⁷⁰ ‘Duitse oplossing voor Tamils’, *De Volkskrant* (16-3-1985).

⁷¹ ‘Hulporganisatie protesteert tegen intrekken bijstand. Tamils verwachten massale uitzetting’, *De Volkskrant* (22-03-1985); ‘Tamils worden meer gespreid’, *Trouw* (22-03-1985); ‘Situatie van Tamils in Amsterdam is hopeloos’, *NRC Handelsblad* (26-03-1985).

⁷² Schrover en Schinkel, ‘The language of inclusion and exclusion’, 1130.

⁷³ ‘Hulporganisatie protesteert tegen intrekken bijstand. Tamils verwachten massale uitzetting’, *De Volkskrant* (22-03-1985); ‘WVC richt veertig centra voor opvang Tamils in’, *Trouw* (28-03-1985); ‘Situatie van Tamils in Amsterdam is hopeloos’, *NRC Handelsblad* (26-03-1985); ‘Opvang kost Nederland 116 miljoen. Rijksregeling Tamils stuit op bezwaren’, *De Telegraaf* (28-03-1986).

⁷⁴ ‘Situatie van Tamils in Amsterdam is hopeloos’, *NRC Handelsblad* (26-03-1985).

⁷⁵ ‘Toelating van 3000 vluchtelingen. Kabinet stelt geld beschikbaar voor opvang van Tamils’, *NRC Handelsblad* (26-03-1985).

⁷⁶ ‘Opvang kost Nederland 116 miljoen. Rijksregeling Tamils stuit op bezwaren’, *De Telegraaf* (28-03-1986).

⁷⁷ ‘Vluchtelingenwerk keurt gedwongen spreiding Tamils af’, *De Volkskrant* (28-03-1985).

⁷⁸ ‘Vluchtelingenwerk keurt gedwongen spreiding Tamils af’, *De Volkskrant* (28-03-1985); ‘Kabinet stelt geld beschikbaar voor opvang van Tamils’, *NRC Handelsblad* (26-03-1985); ‘WVC richt veertig centra voor opvang Tamils in’, *Trouw* (28-03-1985).

bijstandsuitkering volgens de VVN beter hun individuele vrijheid ontwikkelen.⁷⁹ Bovendien moesten personen die hun toevlucht zochten in Nederland uit vrees voor vervolging op Sri Lanka beschermd worden, in plaats van afgeschrokken.⁸⁰ In *Trouw* stond dat de vereniging het als een minpunt zag dat het ministerie geen rekening had gehouden met het kastensysteem van de Tamils, wat tot grote spanningen kon leiden in de pensions.⁸¹ Vluchtelingenwerk maakte hier gebruik van een cultureel topos, de Tamils werden gepresenteerd als fundamenteel verschillend van de Nederlandse samenleving.⁸² Dat dit volgens Vluchtelingenwerk tot spanningen kon leiden, laat zien dat dit gezien werd als een probleem. Het eigen plan van Vluchtelingenwerk werd ook in *Trouw* genoemd: zij wilde in overleg met gemeenten leegstaande woningen en andere panden inrichten voor een vrijwillige spreiding van de Tamils.⁸³

Begin april 1985 ging de Regeling verzorgd verblijf Tamils (RVVT) in. De eerste groep Tamils die naar opvangcentra in Arnhem en Apeldoorn moest verhuizen was de groep Tamils die in de SleepInn in Amsterdam verbleven. Deze opvanglocatie zou vanaf april beschikbaar moeten zijn voor de buitenlandse (paas)toeristen. De Tamils die in de SleepInn verbleven waren niet goed geïnformeerd over de nieuwe opvanglocaties en wilden daarom niet uit Amsterdam vertrekken. Hierover werd geschreven in diverse krantenartikelen van 2 tot 4 april. De discussie of de Tamils economische of politieke vluchtelingen waren kwam ook in deze berichtgeving naar voren. Er was veel aandacht voor de kritiek van de Tamils op de financiële aspecten van de regelingen. De kranten waren kritisch op de informatievoorziening over de nieuwe regeling vanuit de overheid en toonden daarom begrip voor de Tamils die in een onzekere situatie verkeerden. Vluchtelingenwerk kwam in een groot deel van de krantenartikelen aan het woord als belangenbehartiger van de Tamils. Zij definieerde de Tamils als echte vluchtelingen en uitte kritiek op de nieuwe regeling, de informatievoorziening en het nog niet ingerichte Arnhemse pension.⁸⁴

In de loop van april stond de nieuwe opvangregeling voor de Tamils nog centraal. In alle vier de kranten werd geschreven over demonstraties en hongerstakingen van de Tamils.⁸⁵ De acties van de Tamils werden niet met begrip omschreven in de kranten. Volgens *Trouw* viel de hongerstaking van in Apeldoorn opgevangen Tamils slecht. Een wethouder van Apeldoorn noemde de actie 'pure dwingelandij'.⁸⁶ Dat er in de pers kritiek werd geuit op 'ondankbare' vluchtelingen was niet nieuw en gebeurde ook bij andere groepen vluchtelingen. Volgens Marlou Schrover en Tycho Walaardt werd bij de opvang van de Hongaarse vluchtelingen in 1956 en 1957 ook geschreven over de klachten die de vluchtelingen hadden over hun

⁷⁹ 'Hulporganisatie protesteert tegen intrekken bijstand. Tamils verwachten massale uitzetting', *De Volkskrant* (22-03-1985)

⁸⁰ 'Vluchtelingenwerk keurt gedwongen spreiding Tamils af', *De Volkskrant* (28-3-1985).

⁸¹ 'WVC richt veertig centra voor opvang Tamils in', *Trouw* (28-3-1985).

⁸² Schrover en Schinkel, 'The language of inclusion and exclusion', 1130.

⁸³ 'WVC richt veertig centra voor opvang Tamils in', *Trouw* (28-3-1985).

⁸⁴ 'Eerste groep Tamils weg uit Amsterdam', *De Telegraaf* (2-4-1985); 'Groep Tamils weigert Amsterdam te verlaten', *NRC Handelsblad* (2-4-1985); 'Tamils stribbelen lang tegen', *De Telegraaf* (3-4-1985); 'Groep Tamils weigert te vertrekken uit Amsterdamse kerk', *De Volkskrant* (3-4-1985); 'Touwtrekken om Tamils in Nicolaaskerk. "Met één telefoontje staan de bussen weer voor de deur"', *De Volkskrant* (3-4-1985); 'Groep Tamils toch bereid te verhuizen', *NRC Handelsblad* (3-4-1985); 'Bed, bad en brood voor Tamils', *NRC Handelsblad* (3-4-1985); 'Tamils vertrekken uit kerk naar Apeldoorn', *Trouw* (3-4-1985); 'Kunnen we twee bussen met Tamils hier lozen', *Trouw* (3-4-1985).

⁸⁵ 'Haagse Tamils protesteren op Binnenhof', *De Telegraaf* (19-4-1985); 'Protest Tamils tegen nieuwe verblijfsregeling', *NRC Handelsblad* (19-4-1985); 'Tamils benadrukken met hongerstaking eisen aan kabinet', *De Volkskrant* (20-4-1985); 'Hongerstaking Tamils op het Binnenhof', *NRC Handelsblad* (20-4-1985); 'Demonstratie Tamils speelt minister parten', *Trouw* (20-4-1985); 'Tamils: meer zakgeld in plaats van Europees voedsel', *NRC Handelsblad* (22-4-1985); 'Tamils in hongerstaking', *De Telegraaf* (29-4-1985); 'Tachtig Tamils in hongerstaking', *De Volkskrant* (29-4-1985); 'Tamils in hongerstaking eisen asiel', *NRC Handelsblad* (29-4-1985); 'Groep Tamils in Apeldoorn in hongerstaking' *Trouw* (29-4-1985); 'Tachtig Tamils beëindigen hongerstaking' *NRC Handelsblad* (30-4-1985); 'Apeldoornse Tamils stoppen plotseling met hongerstaking', *Trouw* (30-4-1985).

⁸⁶ 'Apeldoornse Tamils stoppen plotseling met hongerstaking', *Trouw* (30-4-1985).

accommodaties en de teleurstelling die de inwoners van Limburg hadden vanwege het gebrek aan dankbaarheid van de Hongaren.⁸⁷

De RVVT werd vooral gelegitimeerd in de kranten. Wel kwam Vluchtelingenwerk in *Trouw*, *De Volkskrant* en het *NRC Handelsblad* aan het woord met kritiek op de nieuwe opvangregeling.⁸⁸ In *Trouw* stond dat de nieuwe regeling volgens Vluchtelingenwerk in strijd was met de grondwet. Daarnaast werd door de zakgeldregeling de vrijheid van de Tamils te veel beperkt. Ook bleek dat Vluchtelingenwerk niet alleen voor de belangen van de Tamils opkwam, maar ook een eigenbelang had. Volgens de vereniging was de overheidsbemoediging “een slag in het gezicht van de vrijwilligers die zich met de opvang van asielzoekers bezighouden”.⁸⁹ In *De Volkskrant* werd op 18 april een heel artikel aan de standpunten van Vluchtelingenwerk over de opvangregeling gewijd.⁹⁰ In het *NRC* werd geschreven over de protesten van de Tamils tegen het zakgeld van 20 gulden per week. Volgens het *NRC* vonden de Tamils dat bedrag te laag en wilden ze door het zakgeld te weigeren protesteren tegen de speciale regeling. Verder werd in het artikel geschreven over kritiek van Vluchtelingenwerk op de regeling. Volgens Vluchtelingenwerk was de nieuwe regeling in strijd met artikel 1 van de grondwet. Het was volgens de vereniging niet eerlijk dat de Tamils anders werden behandeld dan andere asielzoekers.⁹¹ NGOs hebben volgens Schrover, Vosters en Glynn morele autoriteit wanneer zij zich inzetten tegen discriminatie.⁹² Door te streven naar een gelijke behandeling voor de Tamils liet Vluchtelingenwerk zien dat zij morele autoriteit had.

Hoewel Vluchtelingenwerk regelmatig aan het woord kwam met kritiek op het overheidsbeleid werd deze kritiek in het algemeen niet overgenomen door de redacties. *De Telegraaf* legitimeerde het overheidsbeleid.⁹³ In het *NRC* werd in een opinieartikel van redacteur Henri Beunders geschreven dat er gebroken moest worden met het idee dat elke vluchteling zelf mag uitmaken naar welk land hij vlucht. De redacteur pleitte voor opvang in de regio, onder andere met het argument dat er daar voor hetzelfde geld veel grotere groepen vluchtelingen geholpen konden worden. Hierover schreef hij het volgende:

“Het is, kortom, tijd dat de principiële keuze gemaakt wordt tussen het helpen van kleine groepjes vluchtelingen hier of grote groepen daar. Wat betreft de Tamils moet daarom snel het kaf van het koren gescheiden worden en dienen diegenen die om louter economische redenen naar Nederland zijn gekomen ook daadwerkelijk te worden uitgezet. Niet omdat Nederland niet nog duizenden Tamils meer zou kunnen opvangen, maar omdat economische ellende met ontwikkelingshulp behoort te worden bestreden.” Ook moest Nederland ontwikkelingshulp als politiek drukmiddel op de regering van Sri Lanka gebruiken om tot een politiek compromis te komen.⁹⁴

Ook in *De Volkskrant* en in *Trouw* werd het overheidsbeleid regelmatig gelegitimeerd. Wel namen deze kranten een deel van de kritiek van Vluchtelingenwerk over. In een redactioneel commentaar in *De Volkskrant* werd het ‘gehaast en rommelig’ uitgevoerde opvangbeleid in wezen gerechtvaardigd genoemd, wat inging tegen het standpunt van Vluchtelingenwerk. Wel werd de angst voor een nieuwe, omvangrijke migratiegolf in het artikel weerlegd, net als de economische topos dat de “voor het merendeel welgestelde en beter opgeleide Tamils” langdurig van de bijstand afhankelijk wilden zijn. Ten slotte waren er volgens de redactie van *De Volkskrant* redenen genoeg om geen haast te maken met beleidsbeslissingen over de Tamils. In geval van twijfel hoorde de overheid aan de individuele veiligheid van de Tamils hogere prioriteit te geven.⁹⁵

⁸⁷ Marlou Schrover en Tycho Walaardt, ‘The influence of the media on policies in practice: Hungarian refugee resettlement in the Netherlands in 1956’, *Journal of Migration History* 3 (2017), 22-53, aldaar 41.

⁸⁸ ‘Kritiek op regeling zakgeld voor Tamils’, *Trouw* (19-04-1985); ‘Voorzitter Vluchtelingenwerk Nederland: Kamer moet opvang Tamils aan particulieren overlaten’, *De Volkskrant* (18-4-1985); ‘Protest Tamils tegen nieuwe verblijfsregeling’, *NRC Handelsblad* (19-04-1985).

⁸⁹ ‘Kritiek op regeling zakgeld voor Tamils’, *Trouw* (19-04-1985).

⁹⁰ ‘Voorzitter Vluchtelingenwerk Nederland: Kamer moet opvang Tamils aan particulieren overlaten’, *De Volkskrant* (18-4-1985).

⁹¹ ‘Protest Tamils tegen nieuwe verblijfsregeling’, *NRC Handelsblad* (19-04-1985).

⁹² Schrover, Vosters en Glynn, ‘NGOs and West European migration governance’, 193.

⁹³ “Alleen brood, bed en bad voor Tamils”, *De Telegraaf* (18-04-1985).

⁹⁴ ‘Komst Tamils dwingt tot principiële keuzes, vluchtelingen niet laten bepalen waarheen ze gaan’, *NRC Handelsblad* (16-4-1985).

⁹⁵ ‘Tamils’, *De Volkskrant* (13-4-1985).

In een redactioneel commentaar in *Trouw* werden ook vraagtekens bij het overheidsbeleid geplaatst. De redactie vond dat asielzoekers wel degelijk rechten hadden en dat de nieuwe regeling de bewegingsvrijheid van de Tamils zonder twijfel beperkte. De kritiek die Vluchtelingenwerk eerder had geuit, kwam nu ook in het standpunt van de *Trouw*-redactie naar voren. De redactie zette echter ook vraagtekens bij de kritiek van de Tamils op de nieuwe regeling. Het was volgens hen onbegrijpelijk dat iemand die zojuist aan gevaar voor zijn leven was ontsnapt zich druk maakte over het niet naar het café en de disco kunnen met het zakgeld van twintig gulden per week.⁹⁶ De kritiek van Vluchtelingenwerk werd dus maar gedeeltelijk overgenomen door de redactie van *Trouw*.

De afdeling Voorlichting van de Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland had na afloop van deze eerste maanden de Tamilpubliciteit geanalyseerd en het opereren van Vluchtelingenwerk in de media geëvalueerd. De grote media-aandacht voor de Tamils zorgde ervoor dat de invloed van Vluchtelingenwerk beperkt was. De voorlichters leken overrompeld door de grote belangstelling van de pers en schreven daarover het volgende: "Het dagelijkse werkrooster wordt sinds enkele maanden beheerst door ad hoc-werkzaamheden op het vlak van public relations en voorlichting ten behoeve van de Tamils. Als gevolg daarvan kan niet genoeg sturend worden opgetreden om door middel van actieve voorlichting en planmatig mediawerk bij te dragen aan een positiever beeldvorming omtrent de problematiek van de Tamils. Voor beleidsvoorbereiding op dit vlak is te weinig ruimte."⁹⁷ In hetzelfde document vroegen de voorlichters om personele versterking van de afdeling ten behoeve van een aantal taken: de organisatie van de perscontacten; bemiddeling tussen media en woordvoerder(s); het opstellen van publiciteitsplannen; actieve benadering van de media met achtergrondinformatie over de problematiek van de Tamils en het daartoe verzamelen en toegankelijk maken van informatie. Minimaal twaalf uur per week extra was volgens de woordvoerders nodig om de noodzakelijke voorlichting beter te structureren.⁹⁸ Deze roep om personele versterking laat zien dat de voorlichters iets wilden bereiken met dit document. Hoewel het mogelijk is dat het tijdsgebrek werd overdreven om zo de extra personeel voor de afdeling te krijgen, is dit onwaarschijnlijk. Ook in andere documenten, nadat de afdeling Voorlichting de gewenste personele versterking had gekregen, werd geschreven over de "persdrukte rond de Tamils".⁹⁹

De meeste media overaccentueerden volgens de voorlichtingsmedewerkers de secundaire aspecten van de Tamilproblematiek, zoals het georganiseerde karakter en de winstgevende handel eromheen, terwijl er weinig aandacht uitging naar de achtergrondinformatie. Volgens Vluchtelingenwerk stonden de kwestie van het toelatingsbeleid (economische versus politieke vluchtmotieven) en de opvangperikelen centraal.¹⁰⁰ Ook stond de komst van individuele asielzoekers naar Nederland volgens Vluchtelingenwerk ter discussie in de kwaliteitsbladen.¹⁰¹ De voorlichters gaven het eerdergenoemde opiniëartikel van NRC-redacteur Henri Beunders als voorbeeld hiervan. Nagenoeg alle media toonden volgens Vluchtelingenwerk begrip voor het opvangbeleid van de overheid. De kabinetsbesluiten met betrekking tot de Tamils werden volgens hen nergens uit principe aangevochten.¹⁰² De voorlichters concludeerden hierdoor dat zij wat betreft het opvangbeleid met haar principiële en praktische bezwaren de media niet heeft kunnen overtuigen.¹⁰³ Aangezien alleen in *Trouw* vraagtekens bij het opvangbeleid werden gezet, was de conclusie van de vereniging dat ze de media niet had kunnen overtuigen terecht.

Een positief punt dat uit de evaluatie van Vluchtelingenwerk naar voren kwam, was dat de vereniging veel vooruitgang heeft geboekt op het gebied van naamsbekendheid. Volgens de medewerkers van de afdeling Voorlichting werden ze door nagenoeg alle media benaderd en werd het commentaar van Vluchtelingenwerk

⁹⁶ 'Deugen de Tamils niet of zijn wij het? (1)', *Trouw* (27-04-1985); 'Deugen de Tamils niet of zijn wij het? (2)', *Trouw* (27-04-1985).

⁹⁷ Archief VVN, inv.nr. 1998, 'Knelpunten bij het voorlichtingswerk ten behoeve van de Tamils' (16-4-1985).

⁹⁸ Ibidem.

⁹⁹ Archief VVN, inv.nr. 1186, 'Betreft: werkplan 1985 en aandachtspunten 1986' (17-6-1985).

¹⁰⁰ Archief VVN, inv.nr. 1198, Publiciteitsnota Tamil-problematiek (24-04-1985).

¹⁰¹ Ibidem.

¹⁰² Ibidem.

¹⁰³ Ibidem.

met belangstelling gevolgd. Zij zagen dit als een erkenning voor hun functie als algemene, landelijke vluchtelingenorganisatie van het particuliere initiatief.¹⁰⁴

Ook werden er enkele zwakke punten van Vluchtelingenwerk in de publiciteit benoemd. Ten eerste klonk in de eerste maanden vooral het standpunt van Vluchtelingenwerk door waar het de kritiek op de opvang van de Tamils betrof. De opvattingen over onder meer het toelatingsbeleid werden door de media als minder interessant gezien. Dat het standpunt van Vluchtelingenwerk over de opvang van de Tamils meer aandacht kreeg, valt te verklaren door de expertise van Vluchtelingenwerk op dit gebied. Volgens Schrover, Vosters en Glynn hebben NGOs expertise wanneer zij de regels en wetten kennen en wanneer zij toegang hebben tot statistieken.¹⁰⁵ Vluchtelingenwerk was vanaf haar oprichting betrokken bij de opvang van vluchtelingen en asielzoekers en ondersteunde ook de Tamils bij het vinden van huisvesting. Op deze manier had Vluchtelingenwerk toegang tot informatie voor de media. Een ander zwaktepunt was volgens de voorlichters dat de uitspraken van woordvoerders aanzienlijke nuanceverschillen hadden en dat de opstelling van Vluchtelingenwerk in zijn algemeenheid als negatief te karakteriseren viel. Door aan eventuele positieve aspecten van het kabinetsbeleid geen aandacht te schenken, zouden potentiële bondgenoten van de vereniging vervreemd kunnen worden. Ten slotte benaderde Vluchtelingenwerk de media te fragmentarisch; er zat weinig lijn in en de activiteiten werden vooral ingegeven door ontwikkelingen van de dag, waardoor aan langetermijnplanning weinig aandacht werd besteed.¹⁰⁶

De negatieve publiciteit beïnvloedde de publieke opinie in Nederland over de Tamils. Op 6 en 7 mei 1985 hield de Nederlandse Stichting voor Statistiek een enquête voor Elsevier Weekblad. De enquête werd mondeling gehouden onder 774 personen, volgens Elsevier Weekblad waren de resultaten representatief voor de Nederlandse bevolking. Een meerderheid van de respondenten was van mening dat de Tamils geen politieke vluchtelingen waren, maar dat ze naar Nederland waren gekomen om een nieuw bestaan op te bouwen. Daarnaast vond een meerderheid dat de regering de Tamils niet binnen moest laten of hun komst moest ontmoedigen. Slechts 19 procent van de respondenten vond dat de Tamils politieke vluchtelingen waren. Bijna tweederde was van mening dat een bed en zakgeld voldoende was voor de Tamils, 16 procent was voorstander van een bijstandsuitkering en 18 procent vond dat de opvang aan particulieren overgelaten moest worden.¹⁰⁷ Teun van Dijk en Jan Erik Dubbelman benadrukken allebei de rol die de pers heeft gespeeld in de negatieve beeldvorming van de Tamils. De meeste Nederlanders hadden voor 1984 nog niet over de Tamils gehoord en haalden vrijwel alle informatie over de Tamils uit de media.¹⁰⁸

Uit bovenstaande analyse blijkt dat de invloed van Vluchtelingenwerk als belangenbehartiger van de Tamils in de eerste periode beperkt was. Vluchtelingenwerk voldeed aan een aantal van de indicatoren voor invloed: de vereniging kwam regelmatig aan het woord in de kranten en had ook een artikel in *De Volkskrant* gepubliceerd. Daarnaast werd Vluchtelingenwerk veel benaderd door journalisten over de Tamils, wat erop wijst dat journalisten gebruik maakten van de contacten, netwerken en expertise van Vluchtelingenwerk. Deze media-aandacht had ook een keerzijde. Vluchtelingenwerk was in deze periode overrompeld door alle media-aandacht en had hierdoor geen tijd om doelstellingen te formuleren of de pers actief te benaderen. In de eerste maanden van de Tamilpubliciteit suggereerde Vluchtelingenwerk zelfs dat de Tamils economische vluchtmotieven hadden. De ideeën, concepten en voorstellen van Vluchtelingenwerk werden niet of slechts gedeeltelijk overgenomen door anderen in de pers. Vluchtelingenwerk alleen aan het woord met kritiek op het overheidsbeleid en niet met eigen voorstellen. Daarnaast had Vluchtelingenwerk meer invloed op kranten waarvan de politieke identiteit al dichter bij de standpunten van de VVN stond, namelijk *Trouw* en *De Volkskrant*. Vluchtelingenwerk had daarentegen vrijwel geen invloed op *De Telegraaf*. Na april 1985 probeert Vluchtelingenwerk actief het publieke debat over de Tamils te beïnvloeden. In het volgende hoofdstuk wordt geanalyseerd of en hoe de vereniging hierin slaagde in de tweede helft van 1985.

¹⁰⁴ Ibidem

¹⁰⁵ Schrover, Vosters en Glynn, 'NGOs and West European migration governance', 194.

¹⁰⁶ Archief VVN, inv.nr. 1198, Publiciteitsnota Tamil-problematiek (24-04-1985).

¹⁰⁷ "'Grens dicht voor Tamils en buitenlandse werknemers", *Elseviers Sociaal-Economisch Weekblad* 21 (25-5-1985), <http://archieff.wmagazine.nl/vw/page.do?id=EWK-01-012-19850525&ed=00> (Geraadpleegd 17-1-2022).

¹⁰⁸ Jan Erik Dubbelman, 'De filosofie is indammen', 176; Teun van Dijk, 'Semantics of a press panic', 168.

Hoofdstuk 4: ‘Een voorzichtige kentering’

In dit hoofdstuk onderzoek ik de berichtgeving over de Tamils van mei 1985 tot november 1985. In deze periode had Vluchtelingenwerk voor het eerst plannen om de berichtgeving over de Tamils actief te beïnvloeden. De berichtgeving over de Tamils in deze periode kan grofweg in drie perioden ingedeeld worden. In de eerste periode, van mei tot en met juni, stond de discussie of het zuiden van Sri Lanka een veilig vluchtalternatief was centraal. In de tweede periode, van juli tot en met oktober, nam de berichtgeving over de Tamils af en waren de eerste uitslagen van de asielaanvragen belangrijk. Hierna kwam door de inspanning van Vluchtelingenwerk opnieuw aandacht voor de opvang van de Tamils.

In april 1985 werden door Vluchtelingenwerk doelstellingen geformuleerd voor de Tamilpubliciteit. Het voornaamste doel van Vluchtelingenwerk was een vollediger kijk op en positievere benadering van de Tamilproblematiek in de media. Om dit te realiseren, heeft de afdeling Voorlichting een media-activiteitenplan gemaakt. Dit plan bevatte zowel ideeën voor de TV, film, pers en brochures. Plannen voor de pers bestonden uit het interesseren van de media om achtergrondartikelen over de situatie op Sri Lanka te plaatsen; het schrijven van een algemeen achtergrondartikel dat vrijwilligersgroepen en anderen kunnen gebruiken om in lokale bladen te plaatsen; het sturen van persmailings, persberichten en het houden van persconferenties; en het bestrijden van vooroordeelbevestigende berichten, bijvoorbeeld door middel van ingezonden brieven en klachten.¹⁰⁹

In mei 1985 ging *De Telegraaf* verder met de berichtgeving over de Tamils hoe deze in april geëindigd was. In de krant werden watermetaforen gebruikt, economische vluchtmotieven werden gesuggereerd en door te schrijven over misdadige praktijken bij de vluchtelingenstroom werd ook de gevaartopos weer gebruikt.¹¹⁰ Volgens Vluchtelingenwerk voorlichter Alex Voets was de berichtgeving van *De Telegraaf* over de Tamilproblematiek in de periode januari-mei negatief, waarbij werd ingespeeld op vooroordelen en beeldend taalgebruik zoals “invasie” niet werd geschuwd.¹¹¹ De verbanden die *De Telegraaf* herhaaldelijk legde tussen criminaliteit (misdadigersyndicaten) en de Tamils leidden ertoe dat Vluchtelingenwerk in juni 1985 een advocatenbureau benaderde. *De Telegraaf* werd met succes gesommeerd om deze berichtgeving te staken.¹¹² Op deze manier slaagde Vluchtelingenwerk in een van de opgestelde doelen: het bestrijden van (een deel van de) vooroordeelbevestigende berichten. Alex Voets was vanuit de afdeling Voorlichting verantwoordelijk voor de Tamilpubliciteit. Voets stond de pers te woord over de Tamils en coördineerde voor Vluchtelingenwerk de Tamilpubliciteit.¹¹³

Op 17 mei bracht Commissie Wijnaendts, een onderzoekscommissie aangesteld door de regering om de situatie in Sri Lanka te onderzoeken, haar conclusies over de situatie op Sri Lanka uit. De commissie, geleid door de Nederlandse diplomaat in algemene dienst Henry Wijnaendts, kwam tot de conclusie dat het terugzenden van de Tamils naar het noorden en oosten van Sri Lanka problematisch was voor de Tamils, maar dat de Tamils in het zuiden van Sri Lanka wel voldoende beschermd konden worden door de autoriteiten van het eiland.¹¹⁴ Het kabinet nam de conclusie dat het zuiden van Sri Lanka voldoende veilig was om de Tamils terug te sturen over. Volgens Walaardt valt dit onder het procedurele frame van argumenten over de asielaanvragen van de Tamils. Het Ministerie van Justitie verantwoordde afwijzingen van asielerzoeken door naar dit binnenlandse vluchtalternatief te verwijzen.¹¹⁵

¹⁰⁹ Archief VVN, inv.nr. 1198, Publiciteitsnota Tamil-problematiek (24-04-1985).

¹¹⁰ ‘Stroom vluchtelingen tot stilstand. Tamils zien massaal van asiel af’, *De Telegraaf* (13-05-1985).

¹¹¹ Zie bijvoorbeeld: ‘Rijksrecherche onderzoekt Tamil-invasie’, *De Telegraaf* (2-3-1985); ‘Nederland zet DDR onder druk over invasie Tamils’, *De Telegraaf* (4-4-1985); ‘Versoberde opvang zet punt achter Tamil-invasie’, *De Telegraaf* (20-4-1985).

¹¹² Archief VVN, inv.nr. 1204, interne mailing aan Commissie Pers en Publiciteit. Betreft: agendapunt 5, bijeenkomst 20/02/1986 Relatie met de Telegraaf.

¹¹³ Archief VVN, inv.nr. 1186, Planning werkzaamheden afdeling Voorlichting februari t/m augustus 1986.

¹¹⁴ Tycho Walaardt, ‘Patience and perseverance’, 21; ‘Nederlandse delegatie voor onderzoek naar Sri Lanka’, *Trouw* (17-04-1985).

¹¹⁵ Walaardt, ‘Patience and perseverance’, 19-21.

De berichtgeving over de Tamils stond in de tweede helft van mei en in juni bijna volledig in het teken van de discussie of het zuiden van Sri Lanka veilig was of niet. In *De Telegraaf* werd het overheidsbeleid gesteund. In slechts één artikel kwam de kritiek van Vluchtelingenwerk en andere organisaties aan bod. In de andere drie kranten werd het overheidsstandpunt kritischer ontvangen. Op 20 mei werd in alle vier de kranten geschreven over de kritiek van Vluchtelingenwerk, Amnesty International en de Tamil Dutch Solidarity Organisation. Volgens deze organisaties was het zuiden van Sri Lanka helemaal niet veilig voor de Tamils. Hoeveel ruimte de kritiek van Vluchtelingenwerk kreeg in de kranten verschilde sterk. In het *Trouw*-artikel stond de kritiek van Vluchtelingenwerk op de beslissing van het kabinet centraal. Niet alleen de titel maar ook de eerste alinea's waren aan de kritiek van Vluchtelingenwerk gewijd.¹¹⁶ In de overige drie kranten werd in de eerste plaats op de voorpagina aandacht gegeven aan de steun van de coalitiepartijen voor het kabinetsstandpunt en werd op de derde pagina de kritiek op dit standpunt geuit.¹¹⁷ Ook Rik Keuthe, het voormalige hoofd van de Nederlandse ambassade in Sri Lanka, uitte zijn kritiek op het onderzoek van de commissie Wijnaendts. Op 20 mei zei hij in een televisieprogramma van VARA dat het rapport 'ambtelijke apekool' was. Keuthe was van 1980 tot 1983 zaakgelastigde in Sri Lanka en maakte in 1983 de bloedige onlusten mee. Volgens Keuthe had de commissie onderzoek gedaan in een periode dat het toevallig rustig was op het eiland.¹¹⁸

Zowel *De Volkskrant*, het *NRC Handelsblad* als *Trouw* bekritiseerden in hun redactionele commentaar het overheidsstandpunt. In *De Telegraaf* werd, in tegenstelling tot in de andere drie kranten, het rapport van commissie Wijnaendts en het overheidsbeleid verdedigd, terwijl de kritiek op het onderzoeksrapport niet meer naar voren kwam.¹¹⁹ Volgens het *NRC* was de conclusie dat het zuiden van Sri Lanka veilig was 'gewaagd'. Het leek erop dat de Tamils veilig waren in het zuiden van Sri Lanka, maar de zaak kon zo weer escaleren. Deze onzekerheid was volgens het commentaar niet terug te vinden in het rapport. Ook haalde de redacteur de conclusies van het West-Duitse rapport aan. Uit dit rapport bleek dat de Tamils ook in Colombo slachtoffers waren van willekeurige arrestaties.¹²⁰ De *Trouw* redactie schreef over een 'navrante en te snelle conclusie'.¹²¹ Volgens de redactie meldden de berichten over de situatie op Sri Lanka met de dag meer ellende. Juist op een moment dat de situatie in Sri Lanka escaleerde, kwam de Nederlandse regering volgens *Trouw* met de conclusie dat het zuiden van Sri Lanka een serieuze asielpplaats vormde voor de drieduizend Tamils die in Nederland hun toevlucht hadden gezocht. De redactie maakte gebruik van een cultureel topos door te schrijven dat de Tamils doorgaans wel beter af waren in een land waarin ze wat betreft hun levenswijze, taal en cultuur hun wortels hadden. Daarentegen was volgens de redactie de conclusie dat het zuidelijke deel van het eiland een serieus alternatief vormde voor gevluchte Tamils navrant op een dag dat er in het zuiden 23 jonge Tamils door de politie waren gedood. Het oordeel van de onderzoeksmismissie was daarnaast volgens de redactie heel anders dan die van mensenrechtenorganisatie Amnesty International, hulporganisaties en de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen van de VN. *Trouw* maakte gebruik van een humanitair topos door de Nederlandse houding met die van West-Duitsland te vergelijken. Volgens *Trouw* stelde West-Duitsland, ondanks de grotere belangstelling van asielzoekers, in december 1984 nog dat er op Sri Lanka geen vluchtalternatief was voor de Tamils. Ook waren er in West-Duitsland inmiddels honderden Tamils erkend als vluchteling. Dit stond volgens de redactie in schril contrast met het Nederlandse beleid dat afschrikking, ontmoediging en vluchtalternatieven een grotere prioriteit gaf dan het Vluchtelingenverdrag van Genève. Ook

¹¹⁶ 'Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland: Zuid-Sri Lanka niet veilig voor Tamils', *Trouw* (20-05-1985).

¹¹⁷ 'Kabinet en regeringsfracties op één lijn. Uitwijzing meeste Tamils verwacht', *De Telegraaf* (20-05-1985); 'Tamils. Vervolg van pagina 1', *De Telegraaf* (20-05-1985); 'CDA wil bij terugsturen veiligheid toetsen. Mening kabinet over Tamils krijgt steun regeringspartijen', *De Volkskrant* (20-05-1985); 'Uitspraken Lubbers leiden tot grote paniek onder Tamils', *De Volkskrant* (20-05-1985); 'Coalitie steunt kabinet bij terugkeer van Tamils', *NRC Handelsblad* (20-05-1985); 'kabinet zorgt voor massale uittocht Tamils', *NRC Handelsblad* (20-05-1985).

¹¹⁸ "'Rapport over situatie op Sri Lanka is ambtelijke apekool'", *De Volkskrant* (21-05-1985).

¹¹⁹ 'Minister verdedigt rapport over Tamils', *De Telegraaf* (22-05-1985); 'Voorlopig geen Tamil de grens meer over', *De Telegraaf* (24-05-1985).

¹²⁰ 'Conclusie kabinet over zuiden Sri Lanka is gewaagd', *NRC Handelsblad* (21-05-1985).

¹²¹ 'Commentaar: Een navrante en te snelle conclusie', *Trouw* (21-05-1985).

uitte de redactie van *Trouw*, evenals Vluchtelingenwerk, kritiek op de uitingen van Lubbers over toekomstige gerechtelijke uitspraken.¹²²

Het redactionele commentaar in *De Volkskrant* was vergelijkbaar met die van het *NRC Handelsblad* en *Trouw* een dag eerder. Ook *De Volkskrant*-redactie schreef over de alarmerende berichten, het oordeel van de Vluchtelingenorganisatie en de bevindingen van diverse ontwikkelingsorganisaties die erop wezen dat het onvoldoende veilig was voor de Tamils om naar Sri Lanka terug te keren. Daarnaast was het volgens de redactie ontoelaatbaar dat de regering zich bemoeide met de rechterlijke macht, wat de minister-president zou hebben gedaan door uitspraken te doen over beslissingen in toekomstige beroepszaken.¹²³ Vluchtelingenwerk had op 1 mei de brochure 'Enkele recente documenten over de situatie in Sri Lanka' naar *De Volkskrant* gestuurd. Vluchtelingenwerk maakte gebruik van haar expertise door de door haar beschikbare informatie over de situatie op Sri Lanka te delen met journalisten. In dit rapport stonden rapporten van verschillende organisaties over de situatie op Sri Lanka. Door deze informatie te delen met de redactie heeft Vluchtelingenwerk mogelijk bijgedragen aan dit standpunt van de redactie. Vluchtelingenwerk en de ontwikkelingsorganisaties waarnaar *De Volkskrant* verwees hadden vanwege hun toegang tot informatie over het geweld op Sri Lanka expertise, een van de drie vormen van autoriteit die NGOs kunnen hebben volgens Schrover, Vosters en Glynn.¹²⁴

Alleen in *De Volkskrant* werden interviews met Tamils over het onderzoeksrapport gepubliceerd. Tamils uitten in dit artikel niet alleen kritiek op het onderzoeksrapport, maar ook op de opvang. De Tamils kwamen als ondankbaar naar voren in het artikel: "Het bed is gegeven, maar je slaapt met vijf anderen op een kamer. Het bad is er, water ook, maar geen zeep, geen waspoeder, geen tandpasta. Dat moeten we zelf maar kopen van de twintig gulden zakgeld die we krijgen. We willen geen hippies zijn, maar fatsoenlijke mensen. We zijn nu net slaven. Je kunt nog beter in de gevangenis zitten."¹²⁵ In zowel *De Volkskrant* als *Trouw* kwam nogmaals een woordvoerder van Vluchtelingenwerk aan het woord met kritiek op het kabinetsstandpunt over de Tamils. In *De Volkskrant* kwam advocaat Hofdijk aan het woord namens de vereniging. Hij maakte gebruik van een humanitair topos door te stellen dat veel naar Nederland gevluchte Tamils naar West-Duitsland waren gegaan, omdat ze erachter waren gekomen dat Nederland helemaal niet zo tolerant was.¹²⁶ In een *Trouw*-artikel uitten woordvoerders van zowel Vluchtelingenwerk als hulporganisaties Novib en Cebemo hun kritiek op het kabinetsbeleid. Vluchtelingenwerk bekritiseerde de uitspraak van Lubbers dat ook de rechter in beroepszaken rekening zou houden met het feit dat er alternatieve uitwijkmogelijkheden voor de Tamils in eigen land waren. Volgens Luc Hamer, vice-voorzitter van Vluchtelingenwerk, was deze uitspraak een aantasting van wat geoorloofd is van de uitvoerende macht. Daarnaast ging Nederland volgens Hamer in tegen het beleid van de Hoge Commissaris en zouden de nu in Nederland aanwezige Tamils op zijn minst op humanitaire gronden een voorlopige verblijfsvergunning moeten krijgen.¹²⁷ Ook in *Trouw* maakte Vluchtelingenwerk dus gebruik van een humanitair topos.

De discussie over het rapport van Commissie Wijnaendts en het standpunt van het kabinet ging door in de maand juni. *De Telegraaf* bleef het overheidsbeleid steunen. In de andere drie kranten werd kritisch geschreven over het rapport en het overheidsbeleid. Het overheidsbeleid werd minder gelegitimeerd dan in maart en april, toen de opvang van de Tamils centraal stond. Vooral het standpunt van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN kwam als kritiek op het overheidsstandpunt naar voren. Pas op 26 juni kwam weer een woordvoerder van Vluchtelingenwerk aan het woord in *De Volkskrant*. In dit artikel stond de opvang van de Tamils in Nederland weer centraal. In de reflectie van Vluchtelingenwerk op de berichtgeving tot en met april werd, zoals in het vorige hoofdstuk naar voren kwam, als zwak punt genoemd dat de kritiek van Vluchtelingenwerk voornamelijk doorklonk waar het de opvang van de Tamils betrof. Hoewel

¹²² 'Commentaar: Een navrante en te snelle conclusie', *Trouw* (21-05-1985).

¹²³ 'Ten geleide. Tamils', *De Volkskrant* (22-05-1985).

¹²⁴ Schrover, Vosters en Glynn, 'NGOs and West European migration governance', 194.

¹²⁵ 'Tamils in opvangtehuizen willen niet "terug naar de hel"'. Nederland is een bittere teleurstelling', *De Volkskrant* (22-05-1985).

¹²⁶ 'Kabinetsstandpunt over Tamils', *De Volkskrant* (22-05-1985).

¹²⁷ "'Vermoedelijk uit vrees voor uitzetting naar Sri Lanka' Enkele honderden Tamils uit Nederland gevlucht', *Trouw* (22-05-1985).

er in mei wel kritiek van de VVN over de conclusies van rapport Wijnaendts werd beschreven in de pers, werd ook in deze periode de kritiek van Vluchtelingenwerk over de opvang als belangrijker gezien dan de kritiek die de vereniging had op het toelatingsbeleid. In de vijftien artikelen die in juni geschreven waren in de vier kranten over de toelating van de Tamils en de situatie op Sri Lanka werd Vluchtelingenwerk niet genoemd. In de twee artikelen die in *Trouw* en *De Volkskrant* waren gepubliceerd over de opvang van de Tamils werd in *Trouw* de VVN genoemd en kwam in *De Volkskrant* een medewerker van de VVN aan het woord. Volgens deze woordvoerder hadden de Tamils minder rechten dan andere asielzoekers. Daarnaast zou de situatie in de opvangcentra tot spanningen leiden, doordat de Tamils te weinig geld kregen en geïsoleerd raakten.¹²⁸ Vluchtelingenwerk maakte met dit argument gebruik van de gevaartopos. Door te wijzen op mogelijke spanningen werden de Tamils gepresenteerd als een mogelijk gevaar voor de veiligheid.¹²⁹

Volgens Vluchtelingenwerk ebde na juni 1985 de belangstelling voor de Tamils weg in de landelijke pers na de "overmatige en - niet zelden negatieve - aandacht in het eerste halfjaar".¹³⁰ In de maand juli nam de berichtgeving over de Tamils in Nederland in de vier kranten af naar 12 artikelen, ten opzichte van 16 artikelen in juni en 33 in mei. Het belangrijkste nieuws over de Tamils in Nederland was dat in deze maand de eerste honderd Tamils de uitslag van hun asielverzoek kregen.

In *De Volkskrant* werd op 3 juli een artikel gepubliceerd dat geschreven was door Frits Florin van Vluchtelingenwerk. In dit artikel, getiteld *Tamils anders behandeld dan andere vluchtelingen*, werd het overheidsbeleid bekritiseerd. Florin maakte in zijn kritiek gebruik van een humanitair topos op een vergelijkende manier: geen land wil beschuldigd worden minder humanitair te zijn dan haar buurlanden, maar landen willen ook niet migranten aantrekken met te veel humanitarisme.¹³¹ Florin beschuldigde de Nederlandse overheid ervan minder humanitair te zijn dan haar buurlanden: "Zelfs Zwitserland heeft besloten voorlopig geen Tamils terug te sturen. De Bondsrepubliek en Frankrijk doen dat evenmin."¹³² Ook vergeleek Florin Nederland met Soedan of Pakistan, die honderdduizenden vluchtelingen de grens over zagen komen. Daarnaast uitte Florin kritiek op de verblijfscentra. Volgens Florin zaten deze "tussen een gevangenis en een kazerne in, maar dan ontdaan van iedere franje die het bestaan in die instellingen nog dragelijk maakt".¹³³ Hij noemde het gebrek aan privacy in de verblijfscentra het ergste. Ook voorspelde hij crisistoestanden als het gedwongen verblijf nog lang zou gaan duren. Florin besteedde ook aandacht aan positieve aspecten van het overheidsbeleid. Hij schreef het eens te zijn met minister van den Broek dat de actieve diplomatieke bemoeienis van India bemoedigend was. Daarnaast verdiende de minister volgens hem lof, omdat hij toegaf dat van het gebeurde met de Tamils, namelijk de negatieve effecten van de publieke opinie, geleerd kon worden.¹³⁴ In de analyse van Vluchtelingenwerk over de Tamilpubliciteit tot april noemden de voorlichters de negatieve opstelling van Vluchtelingenwerk als een zwaktepunt. In dit ingezonden artikel komt duidelijk naar voren dat ze ook aandacht wilden besteden aan de positieve effecten van het overheidsbeleid, om zo potentiële bondgenoten niet van zich te vervreemden.¹³⁵

Het eerste nieuwsbericht over de uitslagen van de asielverzoeken verscheen in *De Telegraaf* op 8 juli. Volgens *De Telegraaf* werd een massale uitzetting van de Tamils verwacht. Het artikel was, evenals de eerdere berichtgeving over de Tamils in deze krant, geschreven vanuit het perspectief van de autoriteiten. Tegenstanders van het asielbeleid kwamen niet aan het woord.¹³⁶ De volgende dag werd in *De Volkskrant* geschreven over het advies van de directie vreemdelingenzaken van het ministerie van Justitie aan de secretaris. Ook in dit artikel kwam alleen het perspectief van de autoriteiten aan bod.¹³⁷ In *De Telegraaf*

¹²⁸ 'Nederlands opvangcentrum ontgoocht groep Tamils. 'Gesloten wordt er niet, maar we sterven elke dag een beetje', *Trouw* (20-6-1985); 'Uit opvangcentrum Oud Gastel zijn twintig personen verdwenen. "Misschien wil regering wel dat Tamils vluchten"', *De Volkskrant* (26-6-1985).

¹²⁹ Schrover en Schinkel, 'The language of inclusion and exclusion', 1130.

¹³⁰ Archief VVN, inv.nr. 1198, Voorlichtingsactiviteiten Tamils periode mei-november 1985 (18-11-1985).

¹³¹ Schrover en Schinkel, 'The language of inclusion and exclusion', 1130.

¹³² 'Tamils anders behandeld dan andere vluchtelingen', *De Volkskrant* (3-7-1985).

¹³³ 'Tamils anders behandeld dan andere vluchtelingen', *De Volkskrant* (3-7-1985).

¹³⁴ 'Tamils anders behandeld dan andere vluchtelingen', *De Volkskrant* (3-7-1985).

¹³⁵ Archief VVN, inv.nr. 1198, Publiciteitsnota Tamil-problematiek (24-04-1985).

¹³⁶ 'Massale uitzetting verwacht. Weinig kans op politiek asiel Tamils', *De Telegraaf* (8-07-1985).

¹³⁷ 'Advies aan staatssecretaris: Eerste Tamils moeten Nederland verlaten', *De Volkskrant* (9-07-1985).

werden de Tamils als één groep omschreven, waardoor het leek alsof geen enkele Tamil een echte vluchteling was.¹³⁸ In *De Volkskrant* werd een onderscheid gemaakt tussen vier groepen. De eerste groep Tamils had eerder in een ander land asiel aangevraagd en zou naar dat land teruggestuurd worden. De tweede groep had niet voldoende bewijs om aan te tonen dat ze hun land ontvlucht was voor vervolging. Een derde groep kon wel aantonen ervaring te hebben gehad met de gewelddadigheden op het eiland, maar zou niet in aanmerking komen voor een verblijfsvergunning. Ten slotte zou een groep van ongeveer 10 Tamils enige vorm van verblijf krijgen.¹³⁹ Het categoriseren van de Tamils valt onder de eerste fase van problematiseren zoals omschreven door Schrover en Schinkel: definiëren.¹⁴⁰ De afwijzingen van de eerste groep vallen onder de procedurele frame zoals omschreven door Tycho Walaardt. Volgens Walaardt was het reizen via een 'safe third country' een van de meest gebruikte redenen om een asielaanvraag af te wijzen. De afwijzingen van de tweede en derde groep vallen onder het vervolgingsframe. In dit frame worden argumenten over de vraag of een asielzoeker wel of niet een gegronde vrees voor vervolging geclusterd.¹⁴¹

Eind juli nam staatssecretaris Korte-van Hemel een beslissing over de asielaanvragen. Uit het onderzoek van Walaardt blijkt dat de beschikkingen van de Tamils erg op elkaar leken. Vijf argumenten werden volgens Walaardt het meest gebruikt om asielaanvragen af te wijzen. Ten eerste was er volgens Justitie geen sprake zijn van groepsvervolging op Sri Lanka. Daarnaast werden asielaanvragen afgewezen wanneer volgens Justitie de politieke activiteiten van een asielzoeker er niet toe leidden dat hij werd gezocht en wanneer problemen van een asielzoeker niet te herleiden waren tot een conflict tussen de asielzoeker en de overheid. Ten vierde wees Justitie op een binnenlands vluchtalternatief in het Zuiden van Sri Lanka. Ten slotte werden asielaanvragen afgewezen wanneer een asielzoeker volgens Justitie in een van de landen die hij onderweg passeerde asiel kon aanvragen.¹⁴²

Alleen in *Trouw* werd geschreven over een reactie van Vluchtelingenwerk. Volgens Vluchtelingenwerk verdienden de elf Tamils die een verblijfsvergunning kregen om humanitaire redenen de vluchtelingenstatus. De staatssecretaris erkende volgens de VVN met de verblijfsvergunning dat er sprake was van een 'asielsituatie' en moest daarom ook een vluchtelingenstatus of minstens een verblijfsvergunning om asielredenen verlenen. Daarnaast eiste de VVN dat er geen uitwijzing van de Tamils zou plaatsvinden voordat er garanties waren dat zij in een ander land asiel konden aanvragen. Geen enkele Tamil mocht volgens de vereniging teruggestuurd worden naar Sri Lanka. De VVN gebruikte een humanitair topos om dit standpunt te bekrachtigen. Dit was, aldus de VVN, "niet alleen de mening van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties, maar ook het beleid van de regeringen van West-Duitsland en Zwitserland."¹⁴³ Ten slotte vond Vluchtelingenwerk dat de staatssecretaris angst en onrust onder de Tamils had aangewakkerd door een persverklaring uit te geven voordat de beschikkingen waren afgegeven.¹⁴⁴

Over deze angst en onrust werd begin augustus geschreven in het *NRC Handelsblad* en *Trouw*.¹⁴⁵ In het *NRC*-artikel kwam één Tamil aan het woord, waarbij werd geschreven over zijn wantrouwige blik en omzigtige woordenmanoeuvres. De Tamil gaf aan een rustig permanent bestaan in een land te willen opbouwen en geen moeilijkheden te hebben met het reisgeld.¹⁴⁶ In *Trouw* werd een aantal Tamils uit het pension in Hoensbroek geïnterviewd. Dit artikel ging naast de angst om teruggezonden te worden naar Sri Lanka ook over de omstandigheden in het pension.

Tot en met oktober stonden de uitslagen van de asielverzoeken centraal. De berichtgeving over de Tamils was afgenomen ten opzichte van eerdere periodes. Eind augustus kwam in het *NRC Handelsblad* en *De*

¹³⁸ Massale uitzetting verwacht. Weinig kans op politiek asiel Tamils, *De Telegraaf* (8-07-1985).

¹³⁹ 'Advies aan staatssecretaris: Eerste Tamils moeten Nederland verlaten', *De Volkskrant* (9-07-1985).

¹⁴⁰ Schrover en Schinkel, 'The language of inclusion and exclusion', 1126-1127.

¹⁴¹ Walaardt, 'Patience and perseverance', 13-14, 19-21.

¹⁴² Walaardt, *Geruisloos inwilligen*, 265.

¹⁴³ 'Overgrote meerderheid aanvragen afgewezen. Staatssecretaris geeft elf Tamils verblijfsvergunning', *Trouw* (26-07-1985).

¹⁴⁴ 'Overgrote meerderheid aanvragen afgewezen. Staatssecretaris geeft elf Tamils verblijfsvergunning', *Trouw* (26-7-1985).

¹⁴⁵ 'Paniek onder Tamils: 'De meesten zullen vertrekken'', *NRC Handelsblad* (8-8-1985); 'Sfeer van angst maakt Tamils in opvangcentra zwijgzaam', *Trouw* (9-8-1985).

¹⁴⁶ 'Paniek onder Tamils: 'De meesten zullen vertrekken'', *NRC Handelsblad* (8-8-1985).

Volkscrant kritiek van de VVN en van de advocaten van Tamils op de asielprocedure naar voren. De meeste artikelen werden echter geschreven vanuit het perspectief van de overheid, waarbij een enkele keer Vluchtelingenwerk kritiek gaf op dit standpunt.¹⁴⁷ Volgens Walaardt ontcrachtte Vluchtelingenwerk publiekelijk de afwijzingsgronden waarop Justitie de afwijzingen van de Tamils baseerde.¹⁴⁸ Dat Vluchtelingenwerk als voorpleiter van de Tamils publiekelijk de afwijzingen van de Tamils bestreed, kan ook uit de krantenartikelen geconcludeerd worden.

Volgens Vluchtelingenwerk kwam er vanaf het najaar weer meer belangstelling voor de Tamils na de presentatie van het rapport van Vluchtelingenwerk *Tussentijdse evaluatie van de RVVT*. Hierna werd volgens de vereniging de aandacht van de landelijke pers opnieuw gevestigd op de opvang van de Tamils.¹⁴⁹ In het rapport concludeerde Vluchtelingenwerk dat de Tamilgemeenschap in Nederland in een isolement verkeerde. Dit isolement werd veroorzaakt door de weinig ontvankelijke houding van de Nederlandse bevolking en door de RVVT. Volgens Vluchtelingenwerk was de houding van de Nederlandse bevolking mede gevormd door negatieve generaliserende uitlatingen van leden van het Kabinet, beleidsambtenaren en door departementale persberichten. De handhaving van de RVVT zou in samenhang met het strakke toelatingsbeleid leiden tot een toename van sociale en psychische spanningen. Bovendien had de RVVT een gedwongen karakter en beperkte de regeling de mobiliteit en de bestedingsvrijheid van de Tamils. De individuele uitkeringen moesten volgens Vluchtelingenwerk worden herzien, omdat ze een minimaal maatschappelijk functioneren belemmerden en onvoldoende waren voor de winter. Daarnaast waren de uitplaatsingen van de Tamils vanuit Amsterdam en Den Haag in een aantal gevallen onterecht, omdat de huisvestingssituaties van de Tamils juist slechter was geworden. Ten slotte leidde de RVVT ertoe dat veel Tamils de centra verlieten en doorreisden naar andere West-Europese landen, wat een groeiend 'refugees-in-orbit'-probleem veroorzaakte en waarmee Nederland de lasten van de opvang op andere landen afschoof.¹⁵⁰

Na deze conclusies kwam Vluchtelingenwerk met enkele aanbevelingen voor het opvangbeleid ten aanzien van de Tamils. Ten eerste moest de RVVT binnen afzienbare tijd afgeschaft worden, de Tamils moesten een gelijkwaardige positie krijgen ten opzichte van andere asielzoekers. Het in januari 1985 door de VVN gepresenteerde opvangplan waarbij er sprake was van een vrijwillige spreiding en kleinschalige huisvesting in pensions moest volgens Vluchtelingenwerk de basis vormen voor dit nieuwe beleid. Zolang de regeling in stand zou blijven, moesten op korte termijn verbeteringen worden doorgevoerd. De Tamils zouden volgens Vluchtelingenwerk perspectief moeten krijgen door een maximale verblijfsduur in de centra en de mogelijkheid om opleidingen te volgen. Deze opleidingen moesten zowel bij eventuele terugkeer naar Sri Lanka als bij verblijf in Nederland nuttig zijn. Daarnaast moesten er in de bestaande huisvestingssituatie spoedig een aantal verbeteringen worden aangebracht. Ten slotte zou de Nederlandse regering in Europees verband moeten streven naar een lastenverdeling met betrekking tot de 'op drift geraakte' Tamiasielzoekers die op juridische gronden mogelijk niet meer in aanmerking zouden kunnen komen voor een voortgang of hervatting van hun asielprocedure en opvang in een West-Europees land.¹⁵¹ Vluchtelingenwerk liet met het rapport zien dat zij zowel expertise als morele autoriteit had. Vluchtelingenwerk had expertise omdat ze op de hoogte was van de situatie in de verblijfscentra en had morele autoriteit omdat ze streefde naar een gelijkwaardige positie voor de Tamils.

In de vier kranten werd het rapport op verschillende manieren uitgelicht. *Het NRC Handelsblad* had al voor het rapport over de RVVT uitkwam een artikel uitgebracht over de situatie in de opvangcentra. In het artikel werd niet alleen geschreven over de slechte leefomstandigheden, maar ook over het gebrek aan

¹⁴⁷ 'Afwijzing asiel helpt Tamils blijkt identiek', *NRC Handelsblad* (27-8-1985); "Asielprocedure hangt van onzorgvuldigheid aan elkaar", *De Volkskrant* (29-8-1985); 'Meeste Tamils uitgeweken', *De Telegraaf* (18-10-1985); 'Asielaanvragen van Tamils zijn op elf na afgewezen', *De Volkskrant* (18-10-1985); 'Nog 1400 Tamils in Nederland', *NRC Handelsblad* (18-10-1985); 'Alle asielzoeken Tamils afgewezen', *Trouw* (18-10-1985).

¹⁴⁸ Walaardt, *Geruisloos inwilligen*, 268.

¹⁴⁹ Archief VVN, inv.nr. 1198, Voorlichtingsactiviteiten Tamils periode mei-november 1985 (18-11-1985); Archief VVN, inv.nr. 1220, Tussentijdse evaluatie van de Regeling Verzorgd Verblijf Tamils en enkele aanbevelingen (november 1985).

¹⁵⁰ Archief VVN, inv.nr. 1220, Tussentijdse evaluatie van de Regeling Verzorgd Verblijf Tamils en enkele aanbevelingen (november 1985).

¹⁵¹ Ibidem.

toekomstperspectief. Vluchtelingenwerk kwam aan het woord in het artikel, evenals een aantal geïnterviewde Tamils en een ambtenaar van WVC. Volgens Vluchtelingenwerk was het aantal asielzoekers van 3000 teruggelopen naar 1500 door het ontmoedigingsbeleid van de overheid. De woordvoerder van Vluchtelingenwerk kwam naast de kritiek op het opvangbeleid ook met aanbevelingen: het opvangen van de Tamils in kleinere groepen en net als andere politieke vluchtelingen een bijstandsuitkering. Het artikel ondersteunde het standpunt van Vluchtelingenwerk, maar was niet alleen maar positief over de Tamils. Het hoofd van de afdeling Opvang en Bijzondere Taken van het Ministerie van WVC gaf aan dat veel mankementen in het pension veroorzaakt werden door ondeskundig gebruik en door agressieve Tamils. Wel zei ze zich voor te kunnen stellen dat de onzekere situatie tot enige vernielzucht kon leiden.¹⁵² In *De Volkskrant* werden de conclusies en aanbevelingen van het rapport vrijwel volledig samengevat in het krantenartikel getiteld *Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland: "Tamils zelfde behandelen als andere asielzoekers"*.¹⁵³ In *Trouw* werd naar aanleiding van het rapport alleen geschreven over het standpunt van Vluchtelingenwerk over het onderwijs van de Tamils, mogelijk doordat de krant hiervoor al relatief veel aandacht had besteed aan de opvang van de Tamils.¹⁵⁴ In *De Telegraaf* werd juist een artikel geschreven vanuit het standpunt van de overheid. Door de titel van het artikel, *Minister wijst Tamil-eis om meer geld af*, leek het alsof de aanbevelingen uit het rapport van Vluchtelingenwerk van de Tamils zelf kwamen. De bed-, bad- en broodregeling werd gelegitimeerd. Over de regeling werd geschreven dat deze met ruime steun van de Tweede Kamer was ingevoerd. Daarnaast werd de kritiek van Vluchtelingenwerk op de RVVT in het artikel tegengesproken door een woordvoerder van het ministerie en werd er gebruik gemaakt van een economisch topos door de eis van Vluchtelingenwerk voor een hogere uitkering te benadrukken en aan de andere conclusies van het rapport minder aandacht te besteden.¹⁵⁵

In november 1985 blikte voorlichter Alex Voets terug op de periode mei tot november 1985. Uit dit verslag bleek dat de regionale voorlichtingsactiviteiten belangrijker werden door het spreidingsbeleid van de overheid. Voets schreef hierover: "De plotselinge komst van groepen Tamils in vaak kleine gemeenten en dorpen ging doorgaans gepaard met verzet vanuit de plaatselijke bevolking waar veel negatieve vooroordelen bleken te leven".¹⁵⁶ Er was daarom veel aandacht uitgegaan naar plaatselijke informatiebijeenkomsten, waarbij de Tamils zelf actief betrokken waren. Met dia's en schriftelijk voorlichtingsmateriaal kreeg de bevolking achtergrondinformatie over de situatie in Sri Lanka en de vluchtmotieven van de Tamils. Volgens de voorlichter leidde dit tot een gunstige(re) berichtgeving in lokale en regionale pers, waarin vaak uitvoerige interviews met Tamils verschenen. Op deze manier zorgde de situatie op Sri Lanka ervoor dat Vluchtelingenwerk de lokale en regionale pers kon beïnvloeden. Ook verschenen er in de regionale pers kritische rapportages over de negatieve gevolgen van de Regeling Verzorgd Verblijf Tamils (RVVT) en ontstonden er goede werkcontacten tussen het landelijke bureau van Vluchtelingenwerk en journalisten van regionaal samenwerkende pers zoals GPD en Brabant Pers, die regelmatig van actuele informatie over Tamils werden voorzien. Uit deze terugblik over de regionale en lokale voorlichting, blijkt dat Vluchtelingenwerk redelijk positief was over het behalen van haar eigen doelstellingen op lokaal niveau.¹⁵⁷ De Tamilproblematiek werd door middel van uitvoerige interviews met de Tamils vollediger en positiever benaderd in de lokale pers. Ook slaagde vluchtelingenwerk er meer in dan eerst om de media te overtuigen van haar principiële en praktische bezwaren tegen het opvangbeleid. Uit deze analyse blijkt dat de lokale journalisten gebruik maakten van de contacten en expertise van de vereniging. Ook had Vluchtelingenwerk invloed doordat de ideeën van de vereniging over werden genomen in de lokale pers.

Vluchtelingenwerk kwam ook in de landelijke kranten regelmatig aan het woord. Daarnaast werd ook in deze periode een artikel van Vluchtelingenwerk in *De Volkskrant* gepubliceerd. Waarschijnlijk hebben journalisten van de landelijke kranten ook gebruik gemaakt van de expertise en contacten van

¹⁵² 'Pension Tamils: vocht en beschimmelde muren', *NRC Handelsblad* (12-11-1985).

¹⁵³ 'Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland: "Tamils zelfde behandelen als andere asielzoekers", *De Volkskrant* (20-11-1985).

¹⁵⁴ "Tamils moeten hier onderwijs kunnen volgen", *Trouw* (16-11-1985).

¹⁵⁵ 'Minister wijst Tamil-eis om meer geld af', *De Telegraaf* (15-11-1985).

¹⁵⁶ Archief VVN, inv.nr. 1198, Voorlichtingsactiviteiten Tamils periode mei-november 1985 (18-11-1985).

¹⁵⁷ Archief VVN, inv.nr. 1198, Voorlichtingsactiviteiten Tamils periode mei-november 1985 (18-11-1985).

Vluchtelingenwerk, door bijvoorbeeld de informatie die Vluchtelingenwerk stuurde over Sri Lanka te gebruiken. Vluchtelingenwerk bemiddelde voor de radio en de televisie voor interviews met Tamils, het is daarom niet onwaarschijnlijk dat ze dit ook voor de pers hebben gedaan.¹⁵⁸ In de landelijke pers werd met name in de discussie over het zuiden van Sri Lanka meer aandacht besteed aan de vluchtmotieven van de Tamils. Een van de doelen van Vluchtelingenwerk was het interesseren van de media om achtergrondartikelen over de situatie op Sri Lanka te plaatsen. In mei en juni werd, door de discussie over het rapport van Commissie Wijnaendts, in zowel *De Volkskrant*, *Het NRC Handelsblad* als *Trouw* meer aandacht besteed aan achtergrond van de situatie op Sri Lanka. Hoewel deze ontwikkeling niet aan Vluchtelingenwerk valt toe te schrijven, werd in de landelijke pers vollediger en positiever over de Tamils geschreven dan in de voorgaande periode.

De ideeën van Vluchtelingenwerk werden meer overgenomen in de pers. Zowel de kritiek op het overheidsstandpunt over de veiligheid op Sri Lanka als de kritiek op de RVVT werden gedeeld in de pers. Alleen *De Telegraaf* had duidelijk een andere mening dan Vluchtelingenwerk. Toch slaagde Vluchtelingenwerk erin de berichtgeving in *De Telegraaf* te beïnvloeden. Nadat Vluchtelingenwerk in juridische stappen had genomen, bracht *De Telegraaf* de Tamils niet meer in verband met georganiseerde misdaad. Ook had contact tussen de VVN en de Anne Frank Stichting ertoe geleid dat de Anne Frank Stichting de staatssecretaris van Justitie verzocht om terughoudendheid te betrachten bij het doen van generaliserende uitspraken over de Tamilvluchtelingen.¹⁵⁹ Vluchtelingenwerk zag zelf ook dat de berichtgeving over de Tamils positiever was geworden in deze periode. In het rapport *Tussentijdse evaluatie van de RVVT* schreef Vluchtelingenwerk dat de pers- en publieksvoorlichting ernstige hinder ondervond van de negatieve beeldvorming die in de eerste acht maanden bij een groot deel van het publiek had postgevat. De vereniging constateerde een voorzichtige kentering ten gunste van de Tamils, echter riep de uitzonderingspositie waarin de Tamils waren gesteld volgens Vluchtelingenwerk blijvend vragen op over de gegrondheid van de asielmotieven.¹⁶⁰

De invloed Vluchtelingenwerk was dus toegenomen in de tweede periode. Een belangrijk verschil tussen deze periode en de eerste periode is de aanpak van de afdeling voorlichting van Vluchtelingenwerk. In de eerste periode had Vluchtelingenwerk nog geen beleid voor de Tamilpubliciteit geformuleerd. In de tweede periode ging Vluchtelingenwerk journalisten actief benaderen om de berichtgeving over de Tamils te beïnvloeden. Deze actieve benadering zorgde ervoor dat de invloed van Vluchtelingenwerk was toegenomen.

¹⁵⁸ Archief VVN, inv.nr. 1198, Voorlichtingsactiviteiten Tamils periode mei-november 1985 (18-11-1985).

¹⁵⁹ Archief VVN, inv.nr. 1198, Brief van John Hoogwoud, Anne Frank Stichting, aan Alex Voets (4-12-1985).

¹⁶⁰ Archief VVN, inv.nr. 1220, Tussentijdse evaluatie van de Regeling Verzorgd Verblijf Tamils en enkele aanbevelingen (november 1985).

Hoofdstuk 5: Niet langer een uitzondering

In dit hoofdstuk wordt de invloed van Vluchtelingenwerk op de Tamilpubliciteit van november 1985 tot en met december 1986 onderzocht. De berichtgeving over de Tamils in de pers en de invloed van Vluchtelingenwerk vallen grofweg in twee perioden onder te verdelen. In de eerste periode, van november tot en met mei, stond de opvang van de Tamils centraal. Vluchtelingenwerk en verschillende andere groepen uitten regelmatig kritiek op de opvangregeling voor de Tamils. Nadat Tamils op 23 april uit frustratie vernielingen hadden aangericht in de pensions hield Vluchtelingenwerk een campagne om betere huisvesting voor de Tamils te zoeken. Nadat de resultaten van deze campagne waren besproken in de pers, nam in de tweede periode de belangstelling voor de Tamils af in de pers. In het najaar nam deze weer toe nadat een Tamilgezin onderdak zocht in een Groningse kerk en voor- en tegenstanders voor een verblijfsvergunning in de kranten aan het woord kwamen.

In november en december 1985 werden mediaplannen voor de hierop volgende periode geformuleerd door de afdeling Voorlichting van Vluchtelingenwerk. Deze plannen bestonden onder andere uit het maken van een persbericht voor de geschreven media voor een Kamerdebat in november of december, het houden van een persconferentie de dag van het Kamerdebat en een interview met het NOS-journaal, de publicatie van een uitvoerig artikel in *De Tijd*. In december en januari stonden het coördineren van de publiciteit rond een film over de Tamils en een forumdebat in Maastricht; het inspelen op activiteiten van journalisten zelf door hen informatie te geven, interviews te regelen en artikelen vooraf door te lezen (VK, Nieuwsblad van het Noorden, Haagse C.) op de agenda. Hiernaast wilde de afdeling Voorlichting actief inspelen op diverse gebeurtenissen, actief journalisten benaderen om rond kerst of nieuwjaar artikelen over de Tamils te schrijven (AD, GPD, NRC en Het Parool); en de publiciteit voorbereiden rond het Kamerdebat van januari of februari 1986 door een persbericht te schrijven en een persconferentie te houden.¹⁶¹ Deze plannen wijzen erop dat de doelstelling van Vluchtelingenwerk ten opzichte van april 1985 niet gewijzigd was. Vluchtelingenwerk wilde actief de pers benaderen om zo een vollediger en positiever beeld over de Tamils te bevorderen.

In december wist Vluchtelingenwerk bij drie van de vier kranten de aandacht te vestigen op de problemen van de Tamils die eerder in de tussentijdse evaluatie van de RVVT naar voren waren gekomen: een ongelijke positie ten opzichte van andere asielzoekers, slechte omstandigheden in de pensions en constante angst voor uitzetting.¹⁶² Alleen in *De Telegraaf* werd hier, net als in de voorgaande periode, niet over geschreven. Vluchtelingenwerk wist met zowel de filmvoorstelling als de forumdiscussie de landelijke pers te bereiken. In het *NRC Handelsblad* werd een artikel geschreven over de Tamils naar aanleiding van de film *Lochem Tamil-eiland*.¹⁶³ Daarnaast werd in *Trouw* een artikel geschreven over de forumdiscussie in Maastricht.¹⁶⁴ Ook slaagde Vluchtelingenwerk er deels in om journalisten te benaderen om rond kerst of nieuwjaar artikelen over de Tamils te schrijven. In het *NRC Handelsblad* en het AD werden geen artikelen over de Tamils gepubliceerd tussen kerst en oud en nieuw. Een journalist van *Het Parool* gaf wel gehoor aan deze oproep en publiceerde een uitgebreid artikel over de Tamils op 27 december.¹⁶⁵ Of de oproep bij de GPD geslaagd was, is niet met zekerheid te stellen. Van de digitaal toegankelijke kranten die aangesloten waren bij de GPD, was alleen in *Het Parool* een artikel over de Tamils in Nederland gepubliceerd.

Begin februari boden vrijwilligersgroepen een petitie aan aan de Tweede Kamer. Over deze petitie werd in het *NRC Handelsblad* en in *Trouw* geschreven. In het NRC werd een foto geplaatst van het aanbieden van de petitie met hierbij een korte tekst, waarin niet echt werd ingegaan op de eisen en de onderbouwing hiervan. In *Trouw* werd een langer artikel gewijd aan de standpunten van de vrijwilligersgroepen. In tegenstelling tot het NRC-artikel werden de slechte omstandigheden in de opvangcentra omschreven en werden de eisen van de petitie, afschaffing van de bed-, bad- en broodregeling en een humane en eerlijke behandeling van de Tamils, uitgelegd. Ook werd in *Trouw* veel aandacht gegeven aan de vrijwilligers en

¹⁶¹ Archief VVN, inv.nr. 1998, Voorlichtingsactiviteiten tbv Tamils Dec'85/Jan.'86, Pers Tamils Nov. Dec.'85.

¹⁶² 'Tamil zijn is kennelijk een misdrijf: ze stoppen ons in kampen', *De Volkskrant* (7-12-1985).

¹⁶³ 'Film laat 'schriel en pinnig' beleid van de overheid zien. Tamils wachten op humane behandeling', *NRC Handelsblad* (7-12-1985).

¹⁶⁴ 'Van Tamils kan tien procent een verblijfsvergunning verwachten', *Trouw* (21-12-1985).

¹⁶⁵ 'Tamils doen niet veel anders dan afwachten', *Het Parool* (27-12-1985).

solidariteitsgroepen.¹⁶⁶ Deze aandacht valt mogelijk te verklaren door de confessionele achtergrond van *Trouw* en de kerkelijke achtergrond van veel vrijwilligersgroepen. Vluchtelingenwerk hield zich bij de petitie op de achtergrond, maar verleende wel steun bij de perscontacten.¹⁶⁷ Op deze manier beïnvloedde Vluchtelingenwerk indirect de berichtgeving over de Tamils. Volgens Walaardt waren voorpleiters in de asielpcedures vaak vrijwilligers. Deze vrijwilligers verwezen in de asielpcedures vaak naar hun ontmoetingen en omgang met asielzoekers.¹⁶⁸ Uit bovenstaande actie van de vrijwilligersgroepen blijkt dat de vrijwilligers niet alleen voor individuele asielzoekers opkwamen, maar ook publiekelijk actievoerden voor alle Tamils.

In februari en maart nam de kritiek op de RVVT toe. De institutionele crisis waarnaar Alink onderzoek heeft gedaan, kwam in deze periode duidelijk naar voren in de pers. Niet alleen Vluchtelingenwerk, maar ook andere groepen uitten hun kritiek op de opvangregeling voor de Tamils. Gemeenten, de VNG, gastgezinnen en andere sympathisanten werden geciteerd in de kranten met kritiek op de RVVT.¹⁶⁹ Ook werd geschreven over een demonstratie van Tamils op het Binnenhof op 11 maart en spraken professoren en artsen zich uit tegen de opvangregeling.¹⁷⁰ Het *NRC Handelsblad* publiceerde bovendien een opinieartikel van een VNG-beleidsmedewerker waarin werd beargumenteerd dat een humane opvang nodig was voor de Tamils.¹⁷¹ De kritiek van deze groepen was hetzelfde als de kritiek die eerder door Vluchtelingenwerk werd geuit in de kranten en in haar tussentijdse evaluatie van de RVVT. Dat steeds meer groepen de kritiek van Vluchtelingenwerk op de RVVT overnamen, wijst erop dat Vluchtelingenwerk succesvol het publieke debat had beïnvloed.

Ook in de politiek was een Kamermeerderheid voor betere huisvesting en een hogere uitkering voor de Tamils. Hierover werd geschreven in *De Volkskrant* en *De Telegraaf* van 18 maart. In *De Telegraaf* werd geen onderbouwing gegeven voor betere huisvesting en hogere uitkering. Wel werd de RVVT gesteund door te waarschuwen voor een aanzuigende werking van een gunstigere regeling en door bezorgdheid te uiten over hoge aantallen asielzoekers.¹⁷² In *De Volkskrant* werd wel een onderbouwing gegeven voor de Kamermeerderheid: "De Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland (VVN), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en artsen die de Tamils begeleiden hebben het ministerie van WVC gewaarschuwd voor toenemende spanningen, apathie en verving in de opvangcentra."¹⁷³

De volgende dag werd in *De Volkskrant* een artikel geplaatst dat was geschreven door Frits Florin van Vluchtelingenwerk. In dit artikel maakte Florin gebruik van een economisch topos door te stellen dat een bijstandsuitkering voor Tamils goedkoper was dan de huidige regeling.¹⁷⁴ Deze vorm van kritiek op de opvangregeling was nieuw en had een andere invalshoek dan de eerdere humanitaire kritiek van Vluchtelingenwerk. Alex Voets, voorlichter van Vluchtelingenwerk, schreef eerder hierover het volgende aan Florin: "Verder is m.i. nodig dat we meer weten over de precieze kabinetsplannen en dat ons eigen alternatief financieel + organ. wordt onderbouwd in de vorm van korte memo's. Dit laatste is ook van belang om de pers tegemoet te treden. Ik heb je al eerder gesignaleerd dat journalisten 'n beetje vermoeid beginnen te raken van de VVN: we vallen voortdurend in herhaling met veel te algemene kreten."¹⁷⁵ Dat *de Volkskrant* het artikel

¹⁶⁶ "Voedselpakket' met petitie voor Kamer', *NRC Handelsblad* (7-2-1986); 'Situatie in centra voor Tamils 'onmenselijk en onduelbaar', *Trouw* (7-2-1986).

¹⁶⁷ Inv. Nr. 1204, Besluitenlijst Bijeenkomst Commissie Pers en Publiciteit 27 januari 1986 (12-02-1986).

¹⁶⁸ Walaardt, *Geruisloos inwilligen*, 257.

¹⁶⁹ "Steden eisen meer geld voor Tamils", *NRC Handelsblad* (11-2-1986); 'Slechte huisvesting, verving en onzekere toekomst. Tamils verkeren in grote sociale nood', *De Volkskrant* (22-2-1986); 'Logés klagen willekeurig beleid voor Tamils aan', *De Volkskrant* (25-2-1986); 'Tamils ontevreden met gesubsidieerde voetbal', *NRC Handelsblad* (28-2-1986).

¹⁷⁰ 'Tamils willen opheffing van pensionsysteem', *Trouw* (12-3-1986); 'Professoren en artsen komen op voor Tamils', *NRC Handelsblad* (14-3-1986).

¹⁷¹ 'Humane opvang nodig voor Tamils', *NRC Handelsblad* (22-3-1986).

¹⁷² 'Kamer wil hogere uitkering Tamils', *De Telegraaf* (18-3-1986).

¹⁷³ 'Kamermeerderheid pleit voor betere huisvesting Tamils', *De Volkskrant* (18-3-1986).

¹⁷⁴ 'Bijstand voor Tamils stukken goedkoper', *De Volkskrant* (19-3-1986).

¹⁷⁵ Archief VVN, inv.nr. 1198, brief van Alex Voets aan Frits Florin (28-02-1986).

plaatste, wees erop dat deze nieuwe invalshoek was geslaagd. Door een artikel te publiceren in *de Volkskrant* beïnvloedde Vluchtelingenwerk de berichtgeving over de Tamils.

In februari en maart werd in de pers kritisch geschreven over de opvang van de Tamils, die tot een “onmenselijke, onduidbare en onhoudbare situatie” leidde.¹⁷⁶ Dat de situatie daadwerkelijk onhoudbaar was, bleek op woensdag 23 april toen Tamils uit frustratie vernielingen aanrichtten in de pensions. De Tamils waren gefrustreerd, omdat minister Brinkman bij een mondeling overleg in de Tweede Kamer had aangegeven dat er op korte termijn geen verbeteringen konden komen in de huisvesting van de Tamils.¹⁷⁷ Vluchtelingenwerk gaf op 23 april een persconferentie over de resultaten van het mondeling overleg, waarbij journalisten van de *Haagse Courant*, *ROZ*, *Brabants Nieuwsblad*, *NRC Handelsblad*, *Brabant Pers*, het ANP, *de Volkskrant* en *De Telegraaf* en de *Wereldomroep* aanwezig waren.¹⁷⁸ Van de vier onderzochte kranten, publiceerde alleen *de Volkskrant* een artikel over het mondeling overleg met hierin ook de standpunten van Vluchtelingenwerk.¹⁷⁹ De vernielingen in de pensions overschaduwden het overleg in de Tweede Kamer en de persconferentie van Vluchtelingenwerk.

In alle vier de kranten en door alle politieke partijen werden de vernielingen afgekeurd. Wel werd er in *het NRC Handelsblad*, *De Volkskrant* en *Trouw* aandacht besteed aan de achtergrond van de vernielingen: de slechte huisvesting van de Tamils en de uitzichtloze situatie.¹⁸⁰ Alleen in *De Telegraaf* werd geen aandacht besteed aan de motieven van de Tamils. Het probleem werd in *De Telegraaf* op verschillende manieren uitgebreid. Door PvdA-woordvoerder Flip Buurmeijer te citeren, “Ik ben zelfs bang dat dit alles zal terugslaan op alle minderheden in ons land en voedsel zal geven aan haatgevoelens”, werd discriminatie van andere minderheden toegevoegd aan de lijst van problemen waarvoor de Tamils verantwoordelijk werden gehouden. De geciteerde VVD-woordvoerder maakte juist gebruik van een cultureel topos door de Tamils als fundamenteel verschillend van de Nederlanders te presenteren: “De Tamils moet nu heel duidelijk worden gemaakt, dat wij in Nederland gewend zijn te discussiëren met argumenten, en niet met stenen”.¹⁸¹ Hetzelfde citaat werd ook in *Trouw* gebruikt.¹⁸² Verder werd in het *Telegraaf*-artikel uitgebreid geschreven over de aangerichte vernielingen en werd benadrukt dat de overheid al bezig was met zoeken naar oplossingen. Vluchtelingenwerk kwam niet aan het woord, maar werd wel genoemd: “De Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland waarschuwde woensdagmiddag al voor de woede-uitbarsting van de Tamils als minister Brinkman niet aan de Tweede Kamer een verbetering van de huisvesting en de bed, bad en broodregeling zou toezeggen.”¹⁸³

In de andere drie kranten werd juist geschreven dat er volgens minister Brinkman op korte termijn geen verbeteringen zouden komen voor de situatie van de Tamils. In deze krantenartikelen stonden ook de vernielingen van de Tamils en de afkeurende reacties centraal. In het tweede artikel over de vernielingen in *het NRC Handelsblad* werd een politieman geciteerd die zich afvroeg waarom de Tamils klagen, “ze wilden zelf naar Nederland komen”. Ook werd in dit artikel geschreven over het alcoholgebruik van de Tamils, die volgens een politiewoordvoerder “met limonadeglazen whisky” in de hand zaten.¹⁸⁴ In tegenstelling tot in *De Telegraaf* werd daarnaast ook de achtergrond uitgelegd en werd de regering bekritiseerd. In de krantenartikelen kwamen verschillende kritiekpunten naar voren. WVC was op de hoogte van mogelijke acties van de Tamils en had wel de pensioneigenaren, maar niet de politie gewaarschuwd. Daarnaast werd, door Vluchtelingenwerk Nederland te citeren, geschreven dat de overheid al meerdere keren was gewaarschuwd voor de spanningen die ontstonden wegens de slechte omstandigheden in de pensions en dat de Tamils hoop kregen voor betere

¹⁷⁶ ‘Situatie in centra voor Tamils ‘onmenselijk en onduidbaar’, *Trouw* (7-2-1986).

¹⁷⁷ ‘Tamils vernielen interieur van pensions’, *NRC Handelsblad* (24-4-1986).

¹⁷⁸ Archief VVN, inv.nr. 1198, Uitnodiging persconferentie nieuwspoor met bijgevoegd een lijst van de aanwezigen (23-04-1986).

¹⁷⁹ ‘Kamer vindt voorstel minister over opvang Tamils te beperkt’, *De Volkskrant* (24-4-1986).

¹⁸⁰ ‘Tamils vernielen interieur van pensions’, *NRC Handelsblad* (24-4-1986); ‘WVC wees op mogelijke acties Tamils’, *De Volkskrant* (25-4-1986); ‘Acties van Tamils breed afgekeurd’, *Trouw* (25-4-1986).

¹⁸¹ ‘Parlement verbolgen over Tamil-ravage’, *De Telegraaf* (25-4-1986).

¹⁸² ‘Acties van Tamils breed afgekeurd’, *Trouw* (25-4-1986).

¹⁸³ ‘Parlement verbolgen over Tamil-ravage’, *De Telegraaf* (25-4-1986).

¹⁸⁴ “‘Waarom klagen - zij wilden zelf komen’”, *NRC Handelsblad* (25-04-1986).

omstandigheden omdat een Kamermeerderheid hiervoor had gestemd.¹⁸⁵ In zowel *Trouw* als in *De Volkskrant* werd in een redactioneel commentaar op de vernielingen gereageerd. Beide redacties benadrukten dat hoewel de acties niet goed te keuren waren, er ook aandacht besteed moest worden aan de achtergrond van de situatie. In de woorden van de *Volkskrant*-redactie: "De uitbarsting was een - verkeerde - reactie op falend beleid, bekroond met de mededeling van minister Brinkman van WVC in de Tweede Kamer dat geen snelle verbetering in de woon- en leefsituatie van de Tamils mogelijk is. De minister heeft te onduidelijk en te weinig perspectief op verbetering geboden. Toch hebben de Tamils daar zonder meer recht op."¹⁸⁶ In zowel *Trouw* als *De Volkskrant* werd het belang van vrijwillige hulpverleners en particuliere organisaties, zoals de Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland, benadrukt en werd het uitsluiten van hun hulp bekritiseerd. In *De Volkskrant* werd wel, in tegenstelling tot in *Trouw*, de invoering van de RVVT gelegitimeerd. Volgens de krant was een strakke begeleiding voor grotere groepen die in een volstrekt vreemde samenleving terechtkwamen te verdedigen. Ook werd een humanitair topos gebruikt: "In 1985 leefde sterk de vrees dat de Tamils vooral naar Nederland zouden komen omdat West-Duitsland een veel soberder voorziening had." De uitvoering van de RVVT was volgens *De Volkskrant* ver beneden peil gebleven en zelfs voor een korter verblijf niet geschikt.¹⁸⁷

Met uitzondering van *De Telegraaf* zat de pers redelijk op de lijn van Vluchtelingenwerk over de Tamilopvang. Dit blijkt niet alleen uit de artikelen over de vernielingen van de opvangcentra, waarbij veel aandacht werd besteed aan de achtergrond van de vernielingen en het regeringsbeleid werd bekritiseerd, maar ook uit de artikelen van de voorgaande maanden waarin de Regeling tot Verzorgd Verblijf Tamils werd bekritiseerd vanuit verschillende oogpunten. Vluchtelingenwerk Nederland schreef in hun analyse van de persvoorlichting van de eerste helft van 1986 dat er in de eerste vier maanden veel belangstelling van de media was voor de humanitaire kanten van de Tamilproblematiek.¹⁸⁸ Mijn bovenstaande analyse van krantenartikelen bevestigt dat, alleen in *De Telegraaf* was hier geen aandacht voor. Ook schreef vluchtelingenwerk dat de pers op hun lijn zat wat de Tamilopvang betrof, en verwees hierbij naar het commentaar in de kranten naar aanleiding van de vernielingen. Wel toonde de pers volgens Vluchtelingenwerk nog begrip voor de noodmaatregelen van destijds, wat bijvoorbeeld in het hoofdredactioneel commentaar van *De Volkskrant* naar voren kwam.¹⁸⁹ Vluchtelingenwerk kwam in de berichtgeving over de vernielingen niet alleen regelmatig aan het woord, ook werden de standpunten van Vluchtelingenwerk overgenomen door de redacties van *De Volkskrant* en *Trouw*.

In mei ging Vluchtelingenwerk op zoek naar alternatieve huisvesting voor de Tamils. De centrale boodschap die Vluchtelingenwerk wilde uitdragen in de pers over de huisvestingsactie was, dat het hen was gelukt om voor alle Tamils in de pensions passende huisvesting te vinden. Volgens de voorlichter van Vluchtelingenwerk zou elke afwijking daarvan tegen Vluchtelingenwerk kunnen werken en makkelijk geïnterpreteerd kunnen worden als een zwaktebod. WVC en de minder gunstige pers zou daarvan gebruik kunnen maken om de resultaten te bagatelliseren en het zou als bijkomend nadeel de bed-, bad- en broodregeling rechtvaardigen. Vluchtelingenwerk moest daarom wachten met naar buiten treden tot het moment dat deze boodschap waargemaakt kon worden. De presentatie zou volgens de voorlichter Vluchtelingenwerk grote voordelen op kunnen leveren, niet alleen met betrekking tot de Tamils, maar vooral voor de profilering van de VVN als een slagvaardige, betrouwbare en degelijk werkende organisatie.¹⁹⁰

De plannen van Vluchtelingenwerk voor de presentatie van de huisvestingsactie slaagden vrijwel volledig. In alle vier de kranten werd over de huisvestingsactie geschreven. De centrale boodschap die Vluchtelingenwerk wilde brengen kwam in alle vier de kranten in wisselende mate naar voren. In *Trouw*, het *NRC Handelsblad* en *De Volkskrant* kwam deze boodschap duidelijker naar voren dan in *De Telegraaf*. Zo

¹⁸⁵ 'Tamils vernielen interieur van pensions', *NRC Handelsblad* (24-4-1986); 'WVC wees op mogelijke acties Tamils', *De Volkskrant* (25-4-1986); 'Tamils geven WVC de schuld van vernielingen', *De Volkskrant* (25-04-1986); 'Acties Tamils breed afgekeurd', *Trouw* (25-04-1986); 'Een telefoontje van WVC kon de Tamils niet tot bedaren brengen', *Trouw* (25-04-1986).

¹⁸⁶ 'Tamils', *De Volkskrant* (26-04-1986).

¹⁸⁷ 'Tamils', *De Volkskrant* (26-04-1986); 'Na de opstand van de Tamils', *Trouw* (25-04-1986).

¹⁸⁸ Archief VVN, inv.nr. 1186, Verslag 1e h. 1986.

¹⁸⁹ Archief VVN, inv.nr. 1186, Verslag 1e h. 1986.

¹⁹⁰ Archief VVN, inv.nr. 1198, Betreft: komende publiciteit rond huisvestingsactie (22-5-1986).

luidde de kop van het *Trouw*-artikel "Alle Tamils kunnen gehuisvest na campagne Vluchtelingenwerk" en de *Volkskrant* kopte "Actie vereniging slaagt volledig. Huisvesting gevonden voor alle Tamils".¹⁹¹ Het *NRC Handelsblad* schreef ook dat Vluchtelingenwerk in de afgelopen maand woningen had gevonden voor de 769 Tamilsielzoekers die op dat moment in pensions verbleven.¹⁹² In *De Telegraaf* stond dat Vluchtelingenwerk van 41 gemeenten de toezegging had gekregen om ruim duizend Tamilvluchtelingen in flats en eengezinswoningen te huisvesten. In tegenstelling tot in de andere kranten stond hier niet expliciet dat Vluchtelingenwerk voor alle Tamils huisvesting had gevonden.¹⁹³ Het plan van Vluchtelingenwerk werd in het *NRC Handelsblad*, *De Volkskrant* en *Trouw* financieel onderbouwd. Volgens Vluchtelingenwerk was hun plan goedkoper dan de bed-, bad- en broodregeling.¹⁹⁴ Alleen in *De Telegraaf* werd geschreven over de kosten van het plan zonder deze te vergelijken met de RVVT.¹⁹⁵ Vluchtelingenwerk liet met de huisvestingsactie zien dat ze logistieke autoriteit had: ze slaagde binnen een maand in het vinden van huisvesting voor de Tamils die in de pensions verbleven. Logistieke autoriteit is één van de drie vormen van autoriteit die NGOs volgens Schrover, Vosters en Glynn kunnen hebben.¹⁹⁶

Na de huisvestingsactie nam de belangstelling van de pers voor de Tamils af. In juni, juli en augustus verscheen slechts een handvol artikelen over de Tamils in Nederland. Ook Vluchtelingenwerk zocht na de huisvestingsactie minder publiciteit voor de Tamils, wat blijkt uit het ontbreken van mediaplannen in deze periode. In het najaar van 1986 nam de belangstelling voor de Tamils in de media weer toe, nadat de bed- bad- en broodregeling te vervallen kwam. De RVVT maakte plaats voor een nieuwe regeling voor de Tamils, de Incidentele Bijdrageregeling Opvang Tamils (IBOT). Deze nieuwe regeling hield in dat de Tamils gehuisvest werden in gemeenten, die voor de huisvesting 645 gulden van de rijksoverheid kregen. De Tamils zouden zelf 445 gulden per maand krijgen voor voeding, kleding en zakgeld.¹⁹⁷ De IBOT vormde de basis voor een nieuwe regeling voor alle asielzoekers, de Regeling Opvang Asielzoekers (ROA). Deze nieuwe regeling werd april 1987 ingediend en trad per 1 november 1987 in werking.¹⁹⁸ Het asielbeleid veranderde volgens Fleur Alink op dit moment van een ad hoc en reactief beleid waarbij het particuliere initiatief een centrale rol speelde naar een opvangbeleid waarbij de opvang voor asielzoekers onder de verantwoordelijkheid van de Rijksoverheid werd geplaatst.¹⁹⁹ Hoewel Vluchtelingenwerk in de eerste helft van 1986 de pers grotendeels had weten te overtuigen van haar standpunten over de opvang van de Tamils, pakte de uiteindelijke wijziging niet uit zoals Vluchtelingenwerk dat wilde. De regeling was een verbetering voor de Tamils, maar werd juist slechter voor de overige asielzoekers. Dit sluit aan bij de bevindingen van Schrover en Walaardt in hun onderzoek naar de invloed van de media op beleid bij de selectie van Hongaarse vluchtelingen. De kritiek die geuit werd in de pers zorgde ervoor dat ambtenaren de selectie gingen aanpassen, maar niet op de manier waarop de pers suggereerde dat het zou moeten. De media kunnen invloed hebben op het beleid, maar niet altijd op de beoogde manier.²⁰⁰

Over de nieuwe regeling voor de Tamils werd in alle vier de kranten geschreven. In *De Telegraaf* werd deze nieuwe regeling alleen vanuit een economisch topos beschreven. In het artikel stond dat de Tamils 'Vijfmaal zoveel zakgeld' kregen, zonder dat er iets werd geschreven over de achtergrond van de nieuwe

¹⁹¹ 'Alle Tamils kunnen gehuisvest na campagne Vluchtelingenwerk', *Trouw* (31-5-1986); 'Actie vereniging slaagt volledig. Huisvesting gevonden voor alle Tamils in Nederland', *De Volkskrant* (31-05-1986).

¹⁹² 'Lijst van Vluchtelingenwerk. Uit het hele land aanbod huizen voor 769 Tamils', *NRC Handelsblad* (30-05-1986).

¹⁹³ 'Rondvraag Vereniging Vluchtelingenwerk: huizen voor Tamils in 41 gemeenten', *De Telegraaf* (31-5-1986).

¹⁹⁴ 'Alle Tamils kunnen gehuisvest na campagne Vluchtelingenwerk', *Trouw* (31-5-1986); 'Actie vereniging slaagt volledig. Huisvesting gevonden voor alle Tamils in Nederland', *De Volkskrant* (31-05-1986); 'Lijst van Vluchtelingenwerk. Uit het hele land aanbod huizen voor 769 Tamils', *NRC Handelsblad* (30-05-1986).

¹⁹⁵ 'Rondvraag Vereniging Vluchtelingenwerk: huizen voor Tamils in 41 gemeenten', *De Telegraaf* (31-5-1986).

¹⁹⁶ Schrover, Vosters en Glynn, 'NGOs and West European migration governance', 194.

¹⁹⁷ 'Kamer akkoord met nieuwe regeling Tamils', *NRC Handelsblad* (26-9-1986); 'Nieuwe financiële regeling Tamils', *Trouw* (9-9-1986).

¹⁹⁸ Philip Muus, 'Shifting borders', 82-83.

¹⁹⁹ Alink, *Crisis als kans?*, 86-99.

²⁰⁰ Marlou Schrover en Tycho Walaardt, 'The influence of the media on policies in practice: Hungarian refugee resettlement in the Netherlands in 1956', *Journal of Migration History* 3 (2017) 22-53.

regeling.²⁰¹ In *Trouw* lag de focus juist meer op de huisvesting van de Tamils en werd ook de huisvestingsactie van Vluchtelingenwerk genoemd. Ook werd geschreven over het standpunt van Vluchtelingenwerk over de nieuwe regeling. Vluchtelingenwerk noemde in het artikel het vooruitzicht op zelfstandige huisvesting positief maar vond het niet juist dat vluchtelingen niet in aanmerking kwamen voor een bijstandsuitkering.²⁰² Ook in *De Volkskrant* werd aandacht besteed aan de achtergrond van de nieuwe regeling. Daarnaast werd in de krant geschreven over de kritiek van Vluchtelingenwerk op de RVVT. Door het gebruik van watermetaforen (de RVVT was erop gericht om 'de stroom Tamils in te dammen') suggereerde de krant een gebrek aan controle over de komst van de Tamils. Op deze manier legitimeerde de Volkskrant de invoering van de RVVT.²⁰³ In het *NRC Handelsblad* werd pas op 26 september, nadat de Tweede Kamer akkoord was gegaan met de nieuwe regeling, geschreven. Ook werd er op 11 oktober een artikel in het NRC gewijd aan het standpunt van Vluchtelingenwerk over de nieuwe regeling. De regeling was volgens Vluchtelingenwerk "Schokkend en beschamend", omdat die dreigde uit te draaien op segregatie van vluchtelingen zoals dat ook met de Tamils gebeurde.²⁰⁴

Vanaf 11 oktober stond in de berichtgeving over de Tamils het kerkasiel centraal. In Groningen zocht het Tamilechtbaar Sarma met hun veertien maanden oude zoontje onderdak in een Groningse kerk, nadat was besloten dat ze het hoger beroep over hun uitzetting naar West-Duitsland niet in Nederland mochten afwachten. Het gezin verbleef korte tijd in West-Duitsland, voor ze in februari 1985 in Groningen gingen wonen.²⁰⁵ De berichten over het gezin zijn een voorbeeld van personificatie, wat valt onder fase 5 van problematiseren volgens de discours-theorie van Schrover en Schinkel. Volgens Schrover en Schinkel wordt personificatie regelmatig gebruikt bij het sensationiseren van een probleem: één persoon, in dit geval één gezin, wordt eruit gepikt om een kwestie aan te kaarten. Bij personificatie wordt gebruik gemaakt van gedetailleerde verhalen met gruwelijke elementen en worden vrouwen en kinderen centraal gezet.²⁰⁶ In de berichtgeving over de Tamils was dit eerder juist niet het geval. Vaak werd over de Tamils als groep gesproken, zonder veel in te gaan op persoonlijke verhalen.

In de kranten kwamen argumenten van voor- en tegenstanders van een verblijfsvergunning voor de familie aan bod. Deze argumenten sluiten aan bij de frames die Tycho Walaardt in zijn onderzoek naar de asielprocedures van de Tamils onderscheidde.²⁰⁷ De autoriteiten maakten gebruik van het procedurele frame door te stellen dat het gezin terug moest naar West-Duitsland als land van eerste opvang. Ook werd gebruik gemaakt van het getallenframe door te stellen dat wanneer er voor de familie Sarma een uitzondering zou worden gemaakt, ook andere Tamils voor een verblijfsvergunning in aanmerking zouden komen.²⁰⁸ Voorpleiters maakten gebruik van het vervolgingsframe. Volgens hen was de man van het gezin gemarteld en vervolgd op Sri Lanka wegens zijn lidmaatschap van de politieke partij TULF.²⁰⁹ Ook maakte het steuncomité gebruik van een humanitair frame door te stellen dat humanitaire overwegingen geen plaats meer hadden in het vluchtelingenbeleid.²¹⁰ Bovendien zou overplaatsing naar een West-Duitse vluchtelingenkamp desastreuze psychische gevolgen hebben.²¹¹ Hiernaast werd in deze periode ook geschreven over een Tamil die onderdak

²⁰¹ 'Tamils krijgen straks vijfmaal zoveel zakgeld', *De Telegraaf* (10-9-1986).

²⁰² 'Nieuwe financiële regeling Tamils', *Trouw* (9-9-1986).

²⁰³ "'bed-, bad- en broodregeling' verval. Tamil-vluchteling ontvangt voortaan zakgeld van rijk', *De Volkskrant* (9-9-1986).

²⁰⁴ 'Kabinetsplan 'schokt' Vluchtelingenwerk', *NRC Handelsblad* (11-10-1986).

²⁰⁵ 'Kabinetsplan 'schokt' Vluchtelingenwerk', *NRC Handelsblad* (11-10-1986); 'Korte- van Hemel blijft bij uitwijzen Tamil-gezin', *Trouw* (11-10-1986).

²⁰⁶ Schrover en Schinkel, 'The language of inclusion and exclusion', 1131.

²⁰⁷ Walaardt, 'Patience and perseverance', 13-29.

²⁰⁸ 'Kabinetsplan 'schokt' Vluchtelingenwerk', *NRC Handelsblad* (11-10-1986); 'Korte- van Hemel blijft bij uitwijzen Tamil-gezin', *Trouw* (11-10-1986).

²⁰⁹ 'Staatssecretaris blijft bij uitzetting Tamil-familie', *Trouw* (23-10-1986).

²¹⁰ 'Kerken bieden vluchtelingen onderdak', *De Volkskrant* (25-10-1986).

²¹¹ 'Wereldraad steunt actie voor kerkvluchtelingen', *De Volkskrant* (8-12-1986).

had gekregen in een kerk in Lochem om uitwijzing naar West-Duitsland te voorkomen en werd het principe van het kerkasiel bediscussieerd.²¹²

De Tamil in de Lochemse kerk wordt uitgebreid besproken in het onderzoek van Tycho Walaardt. De Tamil werd gesteund door het comité 'Vrienden van S.', de Raad van Kerken Lochem en de Stichting Solidariteit Lochem. Voorpleiters schreven brieven naar Justitie, de media en lokale autoriteiten. Nadat ook de rechter in hoger beroep oordeelde dat Justitie de Tamil naar West-Duitsland mocht uitwijzen, vertrok de Tamil naar West-Duitsland. Uiteindelijk kon hij toch terugkomen naar Nederland, nadat zijn verzoek om bij zijn Nederlandse verloofde te wonen was goedgekeurd door Justitie. De Tamil had zijn verloofde ontmoet tijdens zijn onderdak in de kerk en de politie vermoedde dat het ging om een schijnhuwelijk. In 1991 kreeg hij uiteindelijk een C-status omdat hij inmiddels zes jaar in Nederland verbleef. Walaardt toont met zijn onderzoek aan dat asielzoekers met geduld en doorzettingsvermogen uiteindelijk een verblijfsvergunning konden krijgen.²¹³

Opvallend was dat Vluchtelingenwerk helemaal niet in de artikelen over de Tamils en het kerkasiel werd genoemd, terwijl ze eerder wel publiekelijk de afwijzingen van asielverzoeken ontkrachtte. In een intern document van de commissie Pers en Publiciteit stond over het kerkasiel het volgende: "VW ziet deze actie als een symptoom van de verharding van het beleid; het is een signaal uit de samenleving dat het asielbeleid als inhumaan wordt beschouwd. De middelen die VW ter beschikking heeft om op te komen voor de belangen van vluchtelingen (Kamer, rechter) zijn uitgeput. Het gaat hier om uitgeprocedeerde asielzoekers. VW houdt contact met de actievoerders in Groningen om hen van informatie te voorzien, maar het is niet de actie of methode van VW".²¹⁴ Dit standpunt verklaart waarom Vluchtelingenwerk niet in de krantenartikelen van deze periode naar voren kwam. Hoewel er veel overeenkomsten waren tussen Vluchtelingenwerk en de voorpleiters in het onderzoek van Tycho Walaardt, was dit een belangrijk verschil. Waar de voorpleiters in het onderzoek van Walaardt ook nadat een asielzoeker was uitgeprocedeed actievoerden, koos Vluchtelingenwerk ervoor om daar de grens te trekken. Mogelijk heeft Vluchtelingenwerk de pers over de Tamils indirect beïnvloed door de actievoerders van informatie te voorzien. Het effect hiervan is echter zonder de correspondentie met de actievoerders niet te traceren.

Daarnaast was er nog een andere verklaring voor de afwezigheid van Vluchtelingenwerk in de krantenartikelen. Vanaf oktober 1986 veranderde het beleid van Vluchtelingenwerk voor de Tamilpubliciteit. Zoals eerder aangegeven had Vluchtelingenwerk het doel om actief de pers te benaderen voor vollediger en positievere berichtgeving over de Tamils. In oktober 1986 schreef de afdeling voorlichting dat de golf van publiciteit over de Tamils tot rust was gekomen en dat de Tamils beter dan voorheen meegenomen konden worden in het algemene publiciteitsbeleid. Dit was volgens Vluchtelingenwerk nodig om blikvernaauwing en/of overaccentuering te voorkomen. De voorlichters stelden voor om de pers niet actief te benaderen over de Tamils om zo de aan de gang zijnde inburgering van de Tamils zo onopvallend en vanzelfsprekend mogelijk te kunnen laten verlopen.²¹⁵ Ook waren andere groepen asielzoekers toegenomen. In 1986 kwamen meer Afghaanse en Iraanse asielzoekers dan Tamils naar Nederland.²¹⁶ Zoals eerder aangegeven werd met de invoering van de ROA het opvangbeleid voor andere groepen asielzoekers ongunstiger, terwijl de regeling voor

²¹² 'Tamil schuilt in kerk uit angst voor uitwijzing', *NRC Handelsblad* (17-10-1986); 'Kerkasiel voor Tamil', *Trouw* (17-10-1986); 'Alle vluchtelingen welkom in Groningse kerken', *NRC Handelsblad* (25-10-1986); 'Kerken in Groningen open voor vluchtelingen', *Trouw* (25-10-1986); 'Asiel geven in kerken. Dat is toch middeleeuws', *Trouw* (30-10-1986); 'Knuffeldier', *De Telegraaf* (8-11-1986); 'Vluchtelingen in twee kerken', *NRC Handelsblad* (4-11-1986); 'Kerkasiel, mythe of adempauze', *Trouw* (4-11-1986); 'Kerken kunnen niet langer werkeloos toekijken', *NRC Handelsblad* (5-11-1986); 'Raad deelt zorg 'asielkerken'', *Trouw* (5-11-1986); 'Wereldraad steunt actie voor kerkvluchtelingen', *De Volkskrant* (8-12-1986); 'Steun wereldraad voor opnemings vluchtelingen door Groningse kerken', *NRC Handelsblad* (8-12-1986); 'Vluchtelingenactie kerken blijft geheel binnen de wet', *De Volkskrant* (23-12-1986); 'Het kerkasiel is vooral een 'stilzwijgende afspraak'', *Trouw* (24-12-1986).

²¹³ Walaardt, *Geruisloos inwilligen*, 277-278; Walaardt, 'Patience and perseverance', 21-22, 30.

²¹⁴ Inv. Nr. 1204. 'Te verwachten publiciteit' vertrouwelijk document van de voorzitter Commissie Pers en Publiciteit aan haar leden (12-11-1986).

²¹⁵ Archief VVN, inv.nr. 1198, Evaluatie en toekomstgericht denken m.b.t. Tamil-Voorlichting (6 oktober 1986).

²¹⁶ Walaardt, *Geruisloos inwilligen*, 250.

de Tamils juist verbeterde. Het valt daarom te verklaren dat Vluchtelingenwerk ervoor koos minder aandacht te besteden aan de Tamils. Ten slotte had de afdeling Voorlichting vanaf juli 1986 0,4 fte minder personeel. De afdeling had 2,4 fte in totaal, wat betekende dat menskracht en middelen efficiënter ingezet moesten worden.²¹⁷

In de laatste onderzoeksperiode was de invloed van Vluchtelingenwerk op de berichtgeving over de Tamils wisselend. In laatste maanden van 1985 en de eerste vijf maanden van 1986 probeerde Vluchtelingenwerk actief de berichtgeving over de Tamils te beïnvloeden. Vluchtelingenwerk behaalde een groot deel van haar doelstellingen. Ook werd de pers steeds kritischer ten opzichte van de RVVT, wat erop wijst dat de ideeën van Vluchtelingenwerk over werden genomen in de pers. Hierna wijzigde het beleid van Vluchtelingenwerk voor de Tamilpubliciteit. Vluchtelingenwerk koos ervoor om niet langer actief de pers te benaderen voor de Tamils. Na deze beleidswijziging nam de invloed van Vluchtelingenwerk op de Tamilpubliciteit duidelijk af. Mijn onderzoek toont aan dat er grote verschillen waren tussen de voorpleiters in het onderzoek van Tycho Walaardt en Vluchtelingenwerk. Vluchtelingenwerk kwam minder aan het woord in de pers en bleef op de achtergrond, terwijl andere groepen juist wel de publiciteit opzochten om de belangen van uitgeprocedeerde Tamils te behartigen.

²¹⁷ Archief VVN, inv.nr. 1186, Werkplan Voorlichting 1986 (juli 1986).

Hoofdstuk 6: Conclusies

In dit onderzoek stond de hoofdvraag 'Heeft Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland de berichtgeving over de Tamils in Nederlandse kranten beïnvloed van najaar 1984 tot en met 1986 en zo ja, hoe en waarom?' centraal. Om deze vraag te beantwoorden heb ik aan de hand van archiefmateriaal van de afdeling Voorlichting van Vluchtelingenwerk en krantenartikelen uit vier landelijke dagbladen geanalyseerd of en hoe Vluchtelingenwerk de pers kon beïnvloeden. Door in de berichtgeving over de Tamils in drie verschillende periodes te verdelen en mijn krantenanalyse te richten op de invloed van Vluchtelingenwerk, komen duidelijke verschillen in de berichtgeving over de Tamils naar voren. Mijn onderzoek laat op deze manier afwijkende resultaten zien van het onderzoek van Van Dijk. Daarnaast heb ik met deze scriptie de bestaande literatuur aangevuld door de invloed van Vluchtelingenwerk op de Tamilpubliciteit centraal te stellen en maatstaven voor invloed op het beleid te vertalen naar invloed op de pers.

In de eerste periode werd in de kranten grotendeels vanuit het perspectief van de autoriteiten over de Tamils geschreven. Er werd veel aandacht besteed aan de economische aspecten van de Tamilimmigratie en regelmatig werd gespeculeerd over de aantallen van de 'stroom' Tamils. Mijn discoursanalyse van deze periode sluit aan bij de resultaten van het onderzoek van Van Dijk, waarin de berichtgeving over de Tamils werd omschreven als 'paniek in de pers'. Tot en met april 1985 had Vluchtelingenwerk weinig invloed op de manier waarop in de pers over de Tamils werd geschreven. Een aantal maatstaven voor invloed kwam wel in deze periode terug. Vluchtelingenwerk kwam regelmatig aan het woord, wat wijst op invloed, maar droeg op deze manier niet altijd bij aan positieve berichtgeving over de Tamils. In de eerste maanden werden de Tamils ook door medewerkers van Vluchtelingenwerk gedefinieerd als economische vluchtelingen. Vluchtelingenwerk kwam door haar expertise voornamelijk aan het woord wanneer over de opvang van de Tamils, maar kon de pers niet van haar bezwaren overtuigen. De ideeën van Vluchtelingenwerk werden, op een enkele uitzondering na, niet overgenomen in de pers. Wel werd Vluchtelingenwerk veel benaderd door journalisten, wat erop wijst dat Vluchtelingenwerk journalisten adviseerde en dat journalisten gebruik maakten van de contacten, netwerken, expertise en statistieken van de vereniging. De grote hoeveelheid media-aandacht zorgde er echter voor dat de afdeling Voorlichting door tijdgebrek niet sturend kon optreden. Vluchtelingenwerk had nog geen doelstellingen geformuleerd voor de Tamilpubliciteit en benaderde de pers niet actief om de berichtgeving te beïnvloeden. De afwezigheid van een beleid voor de Tamilpubliciteit beperkte de invloed van Vluchtelingenwerk.

Vanaf mei kwam hier verandering in. Vluchtelingenwerk ging actief de pers benaderen om de berichtgeving over de Tamils gunstiger en vollediger te maken. Deze actieve benadering bleek succesvoller dan de voorlichting in de eerste periode. De kranten, met uitzondering van *De Telegraaf*, gingen kritischer schrijven over het overheidsbeleid. Met name het rapport van Commissie Wijnaendts en de de RVVT werden bekritiseerd, waarbij Vluchtelingenwerk regelmatig aan het woord kwam. Het lukte Vluchtelingenwerk ook om de berichtgeving in *De Telegraaf* enigszins te beïnvloeden. Nadat Vluchtelingenwerk juridische stappen had genomen, nam de negatieve berichtgeving over de Tamils in *De Telegraaf* af. Vluchtelingenwerk behaalde op deze manier ook een van haar doelstellingen: het bestrijden van vooroordeelbevestigende berichtgeving. Ook de andere doelstellingen werden deels behaald door Vluchtelingenwerk. Met name op lokaal niveau, maar ook in de landelijke pers werd de berichtgeving over de Tamilproblematiek vollediger en positiever. Vluchtelingenwerk constateerde zelf ook dat er in de tweede periode een 'voorzichtige kentering ten gunste van de Tamils' plaatsvond.

In de eerste helft van de derde periode had Vluchtelingenwerk veel invloed op de berichtgeving over de Tamils. Vluchtelingenwerk kwam regelmatig aan het woord en de standpunten van Vluchtelingenwerk over de RVVT werden in deze periode ook door andere partijen in de pers gedeeld. Alleen in *De Telegraaf* kwam deze kritiek niet naar voren. Onder andere uit de berichtgeving over de vernielingen in de pensions bleek dat Vluchtelingenwerk de pers, met uitzondering van *De Telegraaf*, had weten te overtuigen van haar standpunten over de opvang van de Tamils. Daarnaast behaalde Vluchtelingenwerk haar doelstellingen voor de publiciteit over de huisvestingsactie volledig. De centrale boodschap die de vereniging wilde uitdragen kwam in alle vier de kranten naar voren. Na de huisvestingsactie had Vluchtelingenwerk geen nieuwe doelstellingen voor de Tamilpubliciteit geformuleerd. Vluchtelingenwerk kwam wel aan het woord over de nieuwe opvangregeling voor de Tamils, maar kritiek op de nieuwe regeling werd voor de asielzoekers in deze periode niet

overgenomen in de pers. In de berichtgeving over het kerkasiel van de Tamils heeft Vluchtelingenwerk ervoor gekozen om zich afzijdig te houden en de grens voor hun steun bij de gerechtelijke uitspraak te trekken. Dat de andere solidariteitsgroepen en kerken er wel voor kozen om de Tamils te steunen en de publiciteit op te zoeken, laat zien dat Vluchtelingenwerk ook een andere keuze had kunnen maken.

Uit mijn onderzoek is gebleken dat Vluchtelingenwerk invloed had op de berichtgeving over de Tamils in de pers. Vluchtelingenwerk kwam regelmatig aan het woord, publiceerde artikelen, journalisten maakten gebruik van de contacten, informatie en expertise van Vluchtelingenwerk. De ideeën, concepten en voorstellen werden in sommige gevallen overgenomen door de pers. De invloed van Vluchtelingenwerk op de berichtgeving over de Tamils verschilde per periode. Op basis van mijn onderzoek kan ik de in de inleiding genoemde factoren die mogelijk een verklaring bieden voor deze wisselende invloed prioriteren.

De groei van het aantal asielzoekers en de bijbehorende 'paniek' bij zowel de politieke autoriteiten als de pers beperkten met name in de eerste periode de invloed van Vluchtelingenwerk. De pers schreef vooral over de overheidsstandpunten. Deze paniek zorgde ervoor dat Vluchtelingenwerk door tijdgebrek niet sturend kon optreden in deze periode. Vluchtelingenwerk was overrompeld door alle media-aandacht en kon daardoor niet zelf de pers actief benaderen. De paniek in de pers nam na de eerste periode in belang af. De berichtgeving over de Tamils werd steeds minder en het overheidsbeleid werd steeds meer bekritiseerd. Vluchtelingenwerk slaagde er na april 1985 wel in om een beleid voor de Tamilpubliciteit te formuleren en actief de pers te benaderen. Deze actieve benadering zorgde ervoor dat de invloed van Vluchtelingenwerk toenam. In de derde periode kunnen de toegenomen aantallen asielzoekers bijgedragen hebben aan de keuze van de afdeling Voorlichting om minder aandacht te besteden aan de Tamils. De groei van het aantal asielzoekers heeft daarom de invloed van Vluchtelingenwerk op de Tamilpubliciteit beperkt.

Ook de verschillende vormen van autoriteit bleken van groot belang voor de invloed van Vluchtelingenwerk. De logistieke autoriteit van Vluchtelingenwerk rond de huisvestingsactie zorgde ervoor dat Vluchtelingenwerk de pers succesvol kon beïnvloeden. Ook was de invloed van Vluchtelingenwerk groter wanneer zij gebruik maakte van haar expertise, bijvoorbeeld door de pers van informatie over Sri Lanka en de situatie in de opvangcentra te voorzien. Nadat de problemen in de opvang duidelijker werden, kreeg Vluchtelingenwerk meer invloed in het publieke debat. Vluchtelingenwerk benaderde zelf actief de pers om over de problemen in de opvang te schrijven en droeg op deze manier bij aan het gebrek aan vertrouwen in het opvangbeleid. Dit gebrek aan vertrouwen werd in de derde periode zichtbaar, toen steeds meer actoren zich uit gingen spreken tegen het opvangbeleid.

De economische recessie heeft het publieke debat over de Tamils ook beïnvloed. In veel berichten over de Tamils werd een economisch topos gebruikt. Met name in *De Telegraaf*, maar ook in de andere kranten, werd geschreven over de economische vluchtmotieven van de Tamils en de kosten die de Tamils de Nederlandse samenleving mogelijk zouden opleveren. De economische recessie de negatieve berichtgeving over de Tamils verklaren, maar heeft niet altijd de invloed van Vluchtelingenwerk beperkt. Vluchtelingenwerk gebruikte namelijk zelf een economisch topos om voor haar huisvestingsalternatief te pleiten. Dat het huisvestingsalternatief van Vluchtelingenwerk goedkoper zou zijn dan de RVVT werd in een deel van de kranten overgenomen en Vluchtelingenwerk publiceerde hierover ook een artikel in *De Volkskrant*.

De situatie op Sri Lanka heeft in sommige gevallen de invloed van Vluchtelingenwerk positief beïnvloed. Door in gemeenten voorlichting te geven over de situatie op Sri Lanka en de vluchtmotieven van de Tamils ging de lokale en regionale pers meer schrijven over de achtergrond van het conflict en werd de berichtgeving in lokale pers positiever. De berichtgeving over de situatie op Sri Lanka is, met uitzondering van de berichten over het onderzoek van Commissie Wijnaendts, niet meegenomen in dit onderzoek. Er is daarom nader onderzoek nodig om te bepalen of en hoe de berichtgeving over de Tamil Tijgers en de situatie op Sri Lanka een effect hadden op de invloed van Vluchtelingenwerk.

Naast deze mogelijke verklaringen kwam een andere factor uit mijn onderzoek naar voren: het voorlichtingsbeleid van Vluchtelingenwerk. Vluchtelingenwerk had het meeste invloed op het moment dat zij een actief beleid voerde om de Tamilpubliciteit te beïnvloeden. Uit mijn onderzoek blijkt dat dit niet altijd vanzelfsprekend is. Uit het beleid van Vluchtelingenwerk bleek ook dat de prioriteiten niet altijd bij de landelijke pers lagen. De voorlichters besteedden juist veel aandacht aan de lokale pers nadat de Tamils in de

opvangcentra werden geplaatst. In de literatuur ligt meestal de nadruk op de landelijke pers. Uit mijn onderzoek blijkt dat ook de lokale pers interessant is voor verder onderzoek.

Bronnenlijst

Nationaal Archief Den Haag, 2.19.152 archief van de Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland, 1965-1994

- Inv.nr. 1186 *Werkoverleggen, plannen en verslagen 1984-1988 november.*
Inv.nr. 1198 *Stukken betreffende protesten van de Koördinatiegroep Asielzoekers tegen de publiciteit over de Tamils als vluchtelingen. 1985-1986.*
Inv.nr. 1204 *Archief van de Commissie Pers en Publiciteit. 1985-1989.*
Inv.nr. 1220 *"Publiciteitsarchief", verzamelde publicaties van Vluchtelingenwerk, met lijsten. 1985.*

Krantenartikelen

Elsevier Weekblad

"Grens dicht voor Tamils en buitenlandse werknemers", Elseviers Sociaal-Economisch Weekblad 21 (25-5-1985), <http://archief.ewmagazine.nl/vw/page.do?id=EWK-01-012-19850525&ed=00> (Geraadpleegd 17-1-2022).

Het Parool

'Tamils doen niet veel anders dan afwachten', Het Parool (27-12-1985).

NRC Handelsblad

- 'Tamils in taxiladingen naar Nederlands asieloord', NRC Handelsblad (8-12-1984).*
'Justitie wijst 4 Tamils uit naar Bondsrepubliek', NRC Handelsblad (10-1-1985).
'Lucratieve handel in vluchtelingen Tamils, vermoedt ministerie justitie', NRC Handelsblad (17-1-1985).
'Situatie van Tamils in Amsterdam is hopeloos, NRC Handelsblad (26-03-1985).
'Toelating van 3000 vluchtelingen. Kabinet stelt geld beschikbaar voor opvang van Tamils', NRC Handelsblad (26-03-1985).
'Groep Tamils weigert Amsterdam te verlaten', NRC Handelsblad (2-4-1985).
'Groep Tamils toch bereid te verhuizen', NRC Handelsblad (3-4-1985).
'Bed, bad en brood voor Tamils', NRC Handelsblad (3-4-1985).
'Komst Tamils dwingt tot principiële keuzes, Vluchtelingen niet laten bepalen waarheen ze gaan', NRC Handelsblad (16-4-1985).
'Protest Tamils tegen nieuwe verblijfsregeling', NRC Handelsblad (19-04-1985).
'Tweede Kamer akkoord met speciale regeling voor opvang Tamils', NRC Handelsblad (24-4-1985).
'Coalitie steunt kabinet bij terugkeer van Tamils', NRC Handelsblad (20-05-1985).
"kabinet zorgt voor massale uittocht Tamils", NRC Handelsblad (20-05-1985).
'Conclusie kabinet over zuiden Sri Lanka is gewaagd', NRC Handelsblad (21-05-1985).
'Paniek onder Tamils: 'De meesten zullen vertrekken'', NRC Handelsblad (8-8-1985).
'Afwijzing asiël helpt Tamils blijkt identiek', NRC Handelsblad (27-8-1985).
'Nog 1400 Tamils in Nederland', NRC Handelsblad (18-10-1985).
'Pension Tamils: vocht en beschimmelde muren', NRC Handelsblad (12-11-1985).
'Film laat 'schriek en pinnig' beleid van de overheid zien. Tamils wachten op humane behandeling', NRC Handelsblad (7-12-1985).
"Voedselpakket' met petitie voor Kamer', NRC Handelsblad (7-2-1986).
"Steden eisen meer geld voor Tamils", NRC Handelsblad (11-2-1986).
'Tamils ontevreden met gesubsidieerde voetbal', NRC Handelsblad (28-2-1986).
'Professoren en artsen komen op voor Tamils', NRC Handelsblad (14-3-1986).
'Humane opvang nodig voor Tamils', NRC Handelsblad (22-3-1986).
'Tamils vernielen interieur van pensions', NRC Handelsblad (24-4-1986).
"Waarom klagen - zij wilden zelf komen", NRC Handelsblad (25-04-1986).
'Lijst van Vluchtelingenwerk. Uit het hele land aanbod huizen voor 769 Tamils', NRC Handelsblad (30-05-1986).
'Kamer akkoord met nieuwe regeling Tamils', NRC Handelsblad (26-9-1986).
'Kabinetsplan 'schokt' Vluchtelingenwerk', NRC Handelsblad (11-10-1986).
'Tamil schuilt in kerk uit angst voor uitwijzing', NRC Handelsblad (17-10-1986).

'Alle vluchtelingen welkom in Groningse kerken', *NRC Handelsblad* (25-10-1986).
'Vluchtelingen in twee kerken', *NRC Handelsblad* (4-11-1986).
'Kerken kunnen niet langer werkeloos toekijken', *NRC Handelsblad* (5-11-1986).
'Steun wereldraad voor opnemings vluchtelingen door Groningse kerken', *NRC Handelsblad* (8-12-1986).

De Telegraaf

'Justitie in de problemen door Tamils', *De Telegraaf* (10-1-1985).
'Verzoeken om asiel verdubbeld', *De Telegraaf* (17-1-1985).
'Rijksrecherche onderzoekt Tamil-invasie', *De Telegraaf* (2-3-1985).
'Tamils vragen voor extra uitkering overal asiel aan', *De Telegraaf* (4-3-1985).
'Opvang kost Nederland 116 miljoen. Rijksregeling Tamils stuit op bezwaren', *De Telegraaf* (28-03-1986).
'Eerste groep Tamils weg uit Amsterdam', *De Telegraaf* (2-4-1985).
'Tamils sribbelen lang tegen', *De Telegraaf* (3-4-1985).
'Tamils', *De Telegraaf* (04-04-1985).
'Nederland zet DDR onder druk over invasie Tamils', *De Telegraaf* (4-4-1985);
'Nederland zoekt veilige thuishaven voor Tamils', *De Telegraaf* (17-04-1985).
'"Alleen brood, bed en bad voor Tamils"', *De Telegraaf* (18-04-1985).
'Versoberde opvang zet punt achter Tamil-invasie', *De Telegraaf* (20-4-1985).
'Beleid opvang Tamils krijgt steun van Kamer', *De Telegraaf* (24-4-1985).
'Stroom vluchtelingen tot stilstand. Tamils zien massaal van asiel af', *De Telegraaf* (13-05-1985).
'Kabinet en regeringsfracties op één lijn. Uitwijzing meeste Tamils verwacht', *De Telegraaf* (20-05-1985).
'Tamils. Vervolg van pagina 1', *De Telegraaf* (20-05-1985).
'Minister verdedigt rapport over Tamils', *De Telegraaf* (22-05-1985).
'Voorlopig geen Tamil de grens meer over', *De Telegraaf* (24-05-1985).
'Massale uitzetting verwacht. Weinig kans op politiek asiel Tamils', *De Telegraaf* (8-07-1985).
'Meeste Tamils uitgeweken', *De Telegraaf* (18-10-1985).
'Minister wijst Tamil-eis om meer geld af', *De Telegraaf* (15-11-1985).
'Kamer wil hogere uitkering Tamils', *De Telegraaf* (18-3-1986).
'Parlement verbolgen over Tamil-ravage', *De Telegraaf* (25-4-1986).
'Rondvraag Vereniging Vluchtelingenwerk: huizen voor Tamils in 41 gemeenten', *De Telegraaf* (31-5-1986).
'Tamils krijgen straks vijfmaal zoveel zakgeld', *De Telegraaf* (10-9-1986).
'Knuffeldier', *De Telegraaf* (8-11-1986);

Trouw

'Weer vier Tamils aangehouden', *Trouw* (10-1-1985).
'Nederland stuurt 45 Tamils terug', *Trouw* (17-1-1985).
'Commentaar', *Trouw* (19-1-1985).
'Vluchtelingenwerk kan opvang van Tamils absoluut niet aan', *Trouw* (22-2-1985).
'Tamils worden meer gespreid', *Trouw* (22-03-1985).
'WVC richt veertig centra voor opvang Tamils in', *Trouw* (28-03-1985).
'Tamils vertrekken uit kerk naar Apeldoorn', *Trouw* (3-4-1985).
'Kunnen we twee bussen met Tamils hier lozen', *Trouw* (3-4-1985).
'Nederlandse delegatie voor onderzoek naar Sri Lanka', *Trouw* (17-04-1985).
'Kritiek op regeling zakgeld voor Tamils', *Trouw* (19-04-1985).
'Deugen de Tamils niet of zijn wij het? (1)', *Trouw* (27-04-1985).
'Deugen de Tamils niet of zijn wij het? (2)', *Trouw* (27-04-1985).
'Landsadvocaat in kort geding: Illegale Tamils terugsturen naar eerste opvangland', *Trouw* (25-04-1985).
'Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland: Zuid-Sri Lanka niet veilig voor Tamils', *Trouw* (20-05-1985).
'Commentaar: Een navrante en te snelle conclusie', *Trouw* (21-05-1985).
'"Vermoedelijk uit vrees voor uitzetting naar Sri Lanka" Enkele honderden Tamils uit Nederland gevlucht', *Trouw* (22-05-1985).
'Overgrote meerderheid aanvragen afgewezen. Staatssecretaris geeft elf Tamils verblijfsvergunning', *Trouw* (26-07-1985).
'Sfeer van angst maakt Tamils in opvangcentra zwijgzaam', *Trouw* (9-8-1985).
'Alle asielzoekers Tamils afgewezen', *Trouw* (18-10-1985).
'"Tamils moeten hier onderwijs kunnen volgen"', *Trouw* (16-11-1985).

'Van Tamils kan tien procent een verblijfsvergunning verwachten', *Trouw* (21-12-1985).
 'Situatie in centra voor Tamils 'onmenselijk en onduelbaar'', *Trouw* (7-2-1986).
 'Tamils willen opheffing van pensionsysteem', *Trouw* (12-3-1986).
 'Acties van Tamils breed afgekeurd', *Trouw* (25-4-1986).
 'Een telefoontje van WVC kon de Tamils niet tot bedaren brengen', *Trouw* (25-04-1986).
 'Na de opstand van de Tamils', *Trouw* (25-04-1986).
 'Alle Tamils kunnen gehuisvest na campagne Vluchtelingenwerk', *Trouw* (31-5-1986).
 'Nieuwe financiële regeling Tamils', *Trouw* (9-9-1986).
 Korte- van Hemel blijft bij uitwijzen Tamil-gezin', *Trouw* (11-10-1986).
 'Kerkasiel voor Tamil', *Trouw* (17-10-1986)
 'Staatssecretaris blijft bij uitzetting Tamil-familie', *Trouw* (23-10-1986).
 'Kerken in Groningen open voor vluchtelingen', *Trouw* (25-10-1986).
 'Asiel geven in kerken. Dat is toch middeleeuws'', *Trouw* (30-10-1986).
 'Kerkasiel, mythe of adempauze', *Trouw* (4-11-1986).
 'Raad deelt zorg 'asielkerken'', *Trouw* (5-11-1986).
 'Het kerkasiel is vooral een 'stilzwijgende afspraak'', *Trouw* (24-12-1986).

De Volkskrant

'Lucratieve handel vermoed in mensen uit Sri-Lanka. 'Asielzoekende Tamils niet gevlucht'', *De Volkskrant* (17-1-1985).
 'Stroom Tamils nauwelijks op te vangen', *De Volkskrant* (22-1-1985).
 'Britse journalist: Toestand in noorden eiland zeer alarmerend. "Leger Sri Lanka ziet terrorist in iedere Tamil"', *De Volkskrant* (6-03-1985).
 'Angst voor grote intocht Tamils ongegrond', *De Volkskrant* (16-3-1985).
 'Duitse oplossing voor Tamils', *De Volkskrant* (16-3-1985).
 'Hulporganisatie protesteert tegen intrekken bijstand. Tamils verwachten massale uitzetting', *De Volkskrant* (22-03-1985).
 'Vluchtelingenwerk keurt gedwongen spreiding Tamils af', *De Volkskrant* (28-03-1985).
 'Groep Tamils weigert te vertrekken uit Amsterdamse kerk', *De Volkskrant* (3-4-1985).
 'Touwtrekken om Tamils in Nicolaaskerk. "Met één telefoontje staan de bussen weer voor de deur"', *De Volkskrant* (3-4-1985).
 'Tamils', *De Volkskrant* (13-4-1985).
 'Voorzitter Vluchtelingenwerk Nederland: Kamer moet opvang Tamils aan particulieren overlaten', *De Volkskrant* (18-4-1985).
 'Parlement eens met overplaatsing van Tamils naar opvangcentra', *De Volkskrant* (24-04-1985).
 'Illegale Tamils worden zo spoedig mogelijk aan Duitsland uitgeleverd', *De Volkskrant* (25-04-1985).
 'CDA wil bij terugsturen veiligheid toetsen. Mening kabinet over Tamils krijgt steun regeringspartijen', *De Volkskrant* (20-05-1985).
 'Uitspraken Lubbers leiden tot grote paniek onder Tamils', *De Volkskrant* (20-05-1985).
 "'Rapport over situatie op Sri Lanka is ambtelijke apekool'", *De Volkskrant* (21-05-1985).
 'Ten geleide. Tamils', *De Volkskrant* (22-05-1985).
 'Tamils in opvangtehuizen willen niet "terug naar de hel". Nederland is een bittere teleurstelling', *De Volkskrant* (22-05-1985).
 'Kabinetsstandpunt over Tamils', *De Volkskrant* (22-05-1985).
 'Tamils anders behandeld dan andere vluchtelingen', *De Volkskrant* (03-07-1985).
 'Advies aan staatssecretaris: Eerste Tamils moeten Nederland verlaten', *De Volkskrant* (9-07-1985).
 "'Asielprocedure hangt van onzorgvuldigheid aan elkaar'', *De Volkskrant* (29-8-1985).
 'Asielaanvragen van Tamils zijn op elf na afgewezen', *De Volkskrant* (18-10-1985).
 'Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland: "Tamils zelfde behandelen als andere asielzoekers", *De Volkskrant* (20-11-1985).
 'Tamil zijn is kennelijk een misdrijf: ze stoppen ons in kampen', *De Volkskrant* (7-12-1985).
 'Slechte huisvesting, verveling en onzekere toekomst. Tamils verkeren in grote sociale nood', *De Volkskrant* (22-2-1986).
 'Logés klagen willekeurig beleid voor Tamils aan', *De Volkskrant* (25-2-1986).
 'Kamermeerderheid pleit voor betere huisvesting Tamils', *De Volkskrant* (18-3-1986).
 'Bijstand voor Tamils stukken goedkoper', *De Volkskrant* (19-3-1986).

'Kamer vindt voorstel minister over opvang Tamils te beperkt', *De Volkskrant* (24-4-1986).
'WVC wees op mogelijke acties Tamils', *De Volkskrant* (25-4-1986).
'Tamils geven WVC de schuld van vernielingen', *De Volkskrant* (25-04-1986).
'Tamils', *De Volkskrant* (26-04-1986).
'Actie vereniging slaagt volledig. Huisvesting gevonden voor alle Tamils in Nederland', *De Volkskrant* (31-05-1986).
'"bed-, bad- en broodregeling' vervalt. Tamil-vluchteling ontvangt voortaan zakgeld van rijk', *De Volkskrant* (9-9-1986).
'Kerken bieden vluchtelingen onderdak', *De Volkskrant* (25-10-1986).
'Wereldraad steunt actie voor kerkvluchtelingen', *De Volkskrant* (8-12-1986).
'Vluchtelingenactie kerken blijft geheel binnen de wet', *De Volkskrant* (23-12-1986).

Literatuurlijst

Alink, F.A., *Crisis als kans? Over de relatie tussen crises en hervormingen in het vreemdelingenbeleid van Nederland en Duitsland* (Amsterdam 2006)

Bonjour, S. en M. Schrover, 'Public Debate and Policy-making on Family Migration in the Netherlands, 1960–1995', *Journal of Ethnic and Migration Studies* 41:9 (2015) 1475-1494.

Dijk, T.A. van, *The Tamil panic in the press* (Amsterdam 1986).

Dijk, T.A. van, 'Semantics of a press panic: the Tamil "invasion"' *European Journal of Communication* 3 (1988) 167-187.

Doesschate, J.W. ten, *Asielbeleid en belangen. Het Nederlandse toelatingsbeleid ten aanzien van vluchtelingen in de jaren 1968-1982* (Hilversum 1993).

Dubbelman, J.E., 'De filosofie is indammen', in: Jan Erik Dubbelman en Jaap Tanja eds., *Vreemd Gespuis* (Baarn en Den Haag 1987) 176-187.

Kennedy, J., *A Concise history of the Netherlands* (Cambridge 2007).

Lüthi, D., 'Sri Lanka-Tamilen in West- und Mitteleuropa seit den 1980er Jahren' (Beispiel Schweiz)', in: J. Bade, P.C. Emmer, L. Lucassen and J. Oltmer eds., *Enzyklopädie Migration in Europe. Vom 17. Jahrhundert bis zur Gegenwart* (Paderborn 2007) 1011-1015.

Muus, P., 'Shifting borders: the inclusion and exclusion of refugees and asylum seekers in the Netherlands' in: Idem, *Exclusion and inclusion of refugees in contemporary Europe* (Utrecht 1997), 78-95.

Obdeijn, H. en M. Schrover, *Komen en gaan. Immigratie en emigratie in Nederland vanaf 1550* (Amsterdam 2008).

Roggeband, C. en R. Vliegthart, 'Divergent framing: the public debate on migration', *West European Politics* 30:3 (2007) 524-548.

Schrover, M., 'Why make a difference? Migration policy and making differences between migrant men and women (The Netherlands 1945-2005)' in: Marlou Schrover en Eileen Yeo eds., *Gender, Migration, and the Public Sphere, 1850-2005* (New York 2009).

Schrover, M. en W. Schinkel, 'Introduction: the language of inclusion and exclusion in the context of immigration and integration' *Ethnic and Racial Studies* 36:7 (2013) 1123-1141

Schrover, M. en T. Walaardt, 'The influence of the media on policies in practice: Hungarian refugee resettlement in the Netherlands in 1956', *Journal of Migration History* 3 (2017), 22-53.

Schrover, M., T. Vosters en I. Glynn, 'NGOs and West European Migration Governance (1860s until present): Introduction to a Special Issue', *Journal of migration history* 5 (2019) 189-217.

Vosters, T., *VluchtelingenWerk Nederland: Een studie over 35 jaar beleidsbeïnvloeding* (Research-masterscriptie Geschiedenis, Universiteit Leiden, Leiden 2014).

Walaardt, T., 'Patience and perseverance. The asylum procedure of Tamils and Iranians in the Netherlands in the mid-1980s' in *Tijdschrift voor Sociale en Economische geschiedenis* 8:3 (2011) 2-31.

Walaardt, T., *Geruisloos inwilligen. Argumentatie en speelruimte in de Nederlandse asielprocedure 1945-1994* (Hilversum 2012).

Walaardt, T., 'From heroes to vulnerable victims: labelling Christian Turks as genuine refugees in the 1970s', *Ethnic and racial studies* 36:7 (2013) 1191-1218.